

Nr 192.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerereglering för övningslärare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 136 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1948, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de i statsrådsprotokollet framlagda grunderna för en omorganisation av övningslärarnas avlönings- och anställningsförhållanden, avsedd att om möjligt träda i tillämpning den 1 juli 1949, *dels ock* medgiva, att en provisorisk förbättring av övningslärarnas avlöningsförhållanden må verkställas för budgetåret 1948/49 i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för finansdepartementet i nämnda protokoll förordade grunder och i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson* och herr *Ivar Persson* (I: 279) och den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson* i *Dahl m. fl.* (II: 434), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att lönereregleringen för övningslärare skall omfatta även de statsunderstödda folkhögskolorna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aman m. fl.* (I: 289) och den andra inom andra kammaren av herr *Kyling m. fl.* (II: 443), i vilka föreslagits, att lärare i kvinnlig och manlig slöjd jämföras i lönehänseende samt att de placeras i lönegrad 19;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aman m. fl.* (I: 290) och den andra inom andra kammaren av herr *Kyling m. fl.* (II: 442), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blind- och dövstumma placeras i lönegrad 23, att ordinarie lärare i hushållsgöromål vid allmänna läroverk, kommunala och praktiska mellanskolor, högre folkskolor, läroanstalter för blind- och dövstumma samt vid folk- och fortsättningsskolor placeras i lägst lönegrad 20, att lärare i kvinnlig slöjd vid allmänna läroverk, manligt seminariums övningsskola, läroanstalter för dövstumma samt folk- och fortsättningsskolor i lönehänseende likställas med lärare i manlig

slöjd med högre kompetens, samt att extra ordinarie övningslärare placeras en lönegrad under här ovan föreslagna lönegrader för motsvarande ordinarie övningslärare;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Heiding m. fl.* (I: 291) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson i Kalmar m. fl.* (II: 445), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att övningslärarna i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarierna skola medtagas i löne regleringen för övningslärarna samt att de skola placeras i samma lönegrad som lärare i slöjd vid manligt seminarium, nämligen i lönegrad Ca 23;

dels en inom första kammaren av herr *Fahlander* väckt motion (I: 292), vari riksdagen föreslagits besluta, att ordinarie lärare i hushållsgöromål vid allmänna läroverk, kommunala flickskolor, kommunala och praktiska mellanskolor, högre folkskolor, läroanstalter för blinda och dövstumma samt vid folk- och fortsättningsskolor placeras i samma lönegrad;

dels en inom första kammaren av herr *Fahlander* väckt motion (I: 293), vari riksdagen föreslagits besluta, att tjänstgöringstiden för ordinarie lärare i manlig och kvinnlig slöjd fastställs till 32 timmar per vecka;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Osvald m. fl.* (I: 294) och den andra inom andra kammaren av herr *Norup m. fl.* (II: 444), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att lärarinnor i hushållsgöromål vid alla andra skolformer än statens skolköksseminarium skola placeras i lägst lönegrad Ca 20;

dels en inom första kammaren av herr *Isaksson* väckt motion (I: 295), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag till avlönande av övningslärare vid folk- och fortsättningsskolor provisoriskt fastställs till 85 % av avlöningskostnaden;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* (I: 309) och den andra inom andra kammaren av herr *Sundberg* (II: 473), i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta, att manliga slöjdlärare med högre kompetens vid kvinnligt seminariums övningskola, allmänna läroverk, högre kommunala skolor samt folk- och fortsättningsskolor placeras i lönegrad Ca 19 och de med lägre kompetens i Ca 17;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Allard m. fl.* väckt motion (II: 441), i vilken hemställts, att riksdagen ville besluta att ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blinda och dövstumma bibehållas i nuvarande löneställning eller Ca 23 och att motsvarande extra ordinarie lärare vid samma skolor jämte högre allmänna läroverken placeras i Ce 22 i löneplan 1.

Beträffande innehållet i nämnda motioner hänvisas, i den mån detsamma icke framgår av den följande redogörelsen, till motionerna II: 434, I: 289, I: 290, I: 291, I: 292, I: 293, II: 444, I: 295, I: 309 och II: 441.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag är grundat på ett av 1941 års *lärarlönesak-kunniga* den 23 januari 1947 avgivet betänkande med förslag till löne-reglering för övningslärare (SOU 1947: 15). Över betänkandet ha yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och organisationer, varjämte åtskilliga sammanslutningar och föreningar till Kungl. Maj:t ingivit framställningar i ämnet. Sammanfattningsvis innebär Kungl. Maj:ts förslag följande.

1. Mycket skiftande anställnings- och tjänstgöringsförhållanden gälla f. n. för övningslärarna vid olika statliga och kommunala skolformer. Lärarna kunna endast i mindre omfattning beredas full tjänstgöring, varför avlö-ningsförhållandena äro otillfredsställande. En löne-reglering för övningslä-rarna, syftande till att bereda dem en säkrare och genom möjligheten till mer omfattande tjänstgöring i det stora hela bättre ekonomisk ställning, föreslås skola genomföras tidigast fr. o. m. den 1 juli 1949. Det nu fram-lagda förslaget innefattar principerna för löne-regleringen, under det att detaljförslagen avses skola föreläggas nästa års riksdag.

2. Löne-regleringen bör t. v. omfatta folk- och småskoleseminarierna, sta-tens skolköksseminarium och hushållsskola, de allmänna läroverken, läro-anstalterna för blinda och dövstumma, vårdanstalten för blinda med kom-plexerat lyte, de högre tekniska läroverken, de högre kommunala skolorna, folkskolan och fortsättningsskolan samt avse övningslärarna i teckning, musik, sång, gymnastik, manlig och kvinnlig slöjd samt hushållsgöromål.

3. Undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring bör vara 30 vecko-timmar. Tre anställningsformer — ordinarie anställning, extra ordinarie anställning och timpläroanställning — anses till fyllest. Med ordinarie öv-ningsläroartjänst bör alltid vara förenad full tjänstgöring och med extra ordinarie tjänst minst halv tjänstgöring.

4. Övningslärarna böra beredas ökad tjänstgöring genom att undervis-ningen vid olika skolformer kombineras samt genom att undervisning vid olika skolor, vare sig vid samma eller olika skolformer, förenas till enhetliga tjänster. Tjänsternas ställning i förhållande till skolorna bör regleras genom ett system med huvudtjänst och fyllnadstjänstgöring. För att stimulera in-tresset för dubbel utbildning böra tjänster inrättas i ämneskombinationerna teckning—manlig slöjd, teckning—kvinnlig slöjd och hushållsgöromål—kvinnlig slöjd.

5. Frågan om övningslärarnas lönegradsplacering upptages till ompröv-ning i hela dess vidd. Trots lönegradssänkningar på vissa punkter medför förslaget för det stora flertalet övningslärare icke oväsentliga avlöningsför-bättringar.

6. Statsbidrag till övningslärarnas avlöning föreslås t. v. utgå med 78 procent vid de kommunala skolorna. Vid folkskolan och fortsättningssko-lan, där statsbidrag f. n. utgår endast i ämnena manlig och kvinnlig slöjd samt hushållsgöromål, föreslås att bidrag skall utgå för avlöande av lärare i samtliga övningsämnen.

Löne-regleringen beräknas för statsverket medföra en kostnadsökning av minst 7 milj. kr. årligen.

7. För innevarande budgetår utgår till övningslärarna provisoriskt löne-tillägg med vissa belopp. Det föreslås, att sådant tillägg skall utgå även under budgetåret 1948/49, ehuru enligt ändrade grunder.

De olika spörsmålen behandlas i det följande i den ordning i vilken de upplagits i propositionen. Beträffande motiveringar för de avgivna försla-gen samt innehållet i yttranden och framställningar hänvisas — i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande — till propositionen.

I. Huvuddragen i lärarlönesakkunnigas förslag.

De sakkunniga. Vid statliga och högre kommunala skolor äro övningslärarna liksom övriga befattningshavare placerade i viss lönegrad, men i motsats till ämneslärarna äro de icke ens som ordinarie tillförsäkrade den löneinkomst, som eljest enligt gällande författningar följer med lönegradsplaceringen. Lönen utgår i förhållande till det antal veckotimmar de tjänstgöra, och detta antal kan på grund av organisatoriska förhållanden växla avsevärt från det ena året till det andra. I många fall motsvarar tjänstgöringen icke ens en halvtidstjänst. Vid folkskolorna är övningslärarnas be lägenhet bättre i det avseendet, att de, i den mån deras tjänster där äro pensionsreglerade, ha tjänstgöringens omfattning fastställd, men å andra sidan äro icke deras löne- och anställningsvillkor generellt reglerade. En väsentlig del av övningslärarkåren har alltså fått nöja sig med mycket blygsamma inkomster. Å andra sidan ha de övningslärare, som vid de högre skolformerna lyckats erhålla ordinarie anställning med 30 eller flera veckotimmar, fått en relativt god löneställning. Skillnaden i löneförmåner är bland övningslärarna större än inom övriga lärargrupper. På grund av dessa omständigheter blir en reglering av övningslärarnas löne- och anställningsförhållanden enligt lärarlönesakkunnigas mening i första hand ett organisationsproblem, mindre en fråga om placering i viss lönegrad. Det gäller att organisera betydligt flera tjänster, som giva vederbörande innehavare full sysselsättning samt därmed full försörjning och bättre pensionsförmåner.

I det angivna syftet att organisera flera tjänster förorda de sakkunniga huvudsakligen, dels att tjänstgöring vid två eller flera skolor skall kunna förenas till en tjänst, dels ock att tjänstgöring i två övningsämnen skall kunna förenas till en tjänst.

Såsom orsak till de ofta mycket otillfredsställande avlöningsförmånerna för övningslärarna ha de sakkunniga angivit vissa brister i anställningsförhållandena. Däremot säga de sakkunniga sig knappast ha funnit övningslärarnas placering i lönegrad särskilt låg. Tvärtom har den i en del fall förefallit de sakkunniga påfallande hög i förhållande till lönegradsplaceringen för vissa andra lärargrupper och för statligt och kommunalt anställda befattningshavare i övrigt.

De sakkunnigas betänkande utmynnar i förslag innebärande utfärdande av *dels* stadga för övningslärare, *dels ock* avlöningsreglemente för övningslärare.

Departementschefen. Enligt departementschefens mening bör principbeslut fattas angående lönerreglering för övningslärarna, i huvudsak byggd på lärarlönesakkunnigas förslag och avsedd att om möjligt träda i kraft den 1 juli 1949. I anslutning härtill har departementschefen anfört bland annat följande.

Frågan om övningslärarnas anställnings- och löneförhållanden innesluter en rad mycket svårlosta problem. Dessa problem sammanhånga väsentligen med att övningsämnen i allmänhet upptagas med låga timtal i undervisningsplanerna, varigenom, då facklärare anlitas, dessa i allenast ringa utsträckning kunna erhålla full sysselsättning i sitt ämne vid en läroanstalt. Lärarlönesakkunnigas förslag innebär nu i huvudsak, att befattningar med full tjänstgöring skola inrättas genom förening av tjänstgöring vid två eller flera skolor eller i två övningsämnen. Dessa förslag hava i allt väsentligt godtagits av hörda myndigheter och personalsammanslutningar. De sakkunnigas förslag innesluter emellertid icke blott organisatoriska spörsmål utan innebär även relativt genomgripande förändringar i fråga om bl. a. övningslärarnas löne- och pensionsförhållanden samt gällande ordning beträffande statsbidrag till kommunalt anställda övningslärare. I dessa frågor ha stundom meningarna gått starkt isär och i andra fall ha i yttrandena förutsatts överarbetningar av sakkunnigförslagen eller ytterligare utredning på vissa områden. Särskilt frågan om övningslärarnas lönegradsplacering har varit föremål för starka meningsskiljaktigheter.

I anledning av vad sålunda framkommit vid remissbehandlingen av lärarlönesakkunnigas betänkande synes det kunna ifrågasättas om tiden ännu är mogen för ett genomförande av löneregleringen. Frågan har emellertid sedan lång tid varit föremål för övervägande och har tidigare vid ett flertal tillfällen ställts på framtiden. Sedan den 1 juli 1947 gälla vidare för de statligt anställda övningslärarna endast provisoriska avlöningsbestämmelser, varför önskemålen om en reglering göra sig gällande med alltmer ökad styrka. Även skäligt hänsynstagande till personalens intressen synes mig kräva att en fastare ordning åvägabringas. Trots de vanskligheter varmed ett ställningstagande till de nu aktuella frågorna är förenat, är jag sålunda beredd tillstyrka att vissa riktlinjer på grundval av lärarlönesakkunnigas förslag nu uppdragas för en lönereglering för övningslärare. Vad beträffar tidpunkten för ett genomförande av de sakkunnigas förslag, i den mån de godtagas av riksdagen, anser jag löneregleringen om möjligt böra träda i kraft vid ingången av budgetåret 1949/50.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår gälla för närvarande mycket skiftande anställnings- och tjänstgöringsförhållanden för övningslärarna vid olika statliga och kommunala skolorformer. Lärarna kunna i regel endast i mindre omfattning beredas full tjänstgöring, i många fall icke ens halvtidstjänst. Då lönen storlek är direkt beroende av tjänstgöringens omfattning, har detta medfört, att avlöningsförhållandena blivit otillfredsställande. Enligt utskottets mening kommer ett genomförande, på sätt departementschefen i princip tillstyrkt, av de av lärarlönesakkunniga förordade organisatoriska åtgärderna att medföra en påtaglig förbättring av övningslärarnas tjänstgörings- och anställningsförhållanden och därmed även av deras avlöningsförhållanden. Detta har även vitsordats av flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna och personalsammanslutningarna.

Emellertid innefattar lärarlönesakkunnigas förslag icke blott organisatoriska spörsmål utan relativt genomgripande förändringar jämväl i andra hänseenden. De sakkunniga, som vid sin prövning av frågan om lämplig lönegradsplacering för övningslärarna icke ansett sig strängt bundna av tidigare placeringar, ha sålunda bland annat för vissa kategorier övningslärare

vid de statliga och högre kommunala skolorna föreslagit en relativ sänkning av lönegradsplaceringen i förhållande till den nu gällande. Sakkunnigförslaget har i denna del varit föremål för så starka meningsskiljaktigheter, att det syntes departementschefen kunna ifrågasättas om tiden ännu vore mogen för ett genomförande av löneregleringen. På anförda skäl har emellertid departementschefen, trots de vanskligheter varmed ett ställningstagande till de nu aktuella frågorna vore förenat, ansett sig böra tillstyrka att vissa riktlinjer på grundval av lärarlönesakkunnigas förslag nu uppdragas för en löneroglering för övningslärare.

Utskottet delar denna departementschefens uppfattning och tillstyrker sålunda, att principbeslut nu fattas rörande löneroglering för övningslärare. Vad departementschefen uttalat rörande tidpunkten för lönerogleringens genomförande har icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet här ovan anført.

II. Lönerogleringens omfattning.

De sakkunniga. Dessa ha behandlat frågan om lönerogleringens omfattning ur tre olika synpunkter, nämligen i fråga om skolformer, ämnen och tjänster.

De skolformer de sakkunniga föreslagit skola omfattas av lönerogleringen äro folk- och småskoleseminarierna, statens skolköksseminarium och hushållsskola, de allmänna läroverken, läroanstalterna för blinda och för dövstumma ävensom vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, de högre tekniska läroverken, de högre kommunala skolorna, folkskolan samt, med vissa specialbestämmelser, fortsättningsskolan.

Bland undantagna skolformer märkas bl. a. folkhögskolorna samt de centrala verkstadsskolorna. De sakkunniga ha härom anført följande.

Med hänsyn till att de statsunderstödda *folkhögskolorna* i flera avseenden intoge en särställning i förhållande till förut berörda skolformer samt att tjänstgöringskombinationer med andra skolor endast i begränsad omfattning syntes kunna komma till stånd ha de sakkunniga ansett, att dessa övningslärares löner böra bliva föremål för en särskild löneroglering. Beträffande de *centrala verkstadsskolorna* hade hemställts, att gymnastiklärarna vid dessa skolor måtte inordnas under lönerogleringen. I anledning härav ha de sakkunniga framhållit, att arbetsåret vid denna skolform omfattar omkring 46 veckor, medan läsåret vid de skolformer, som skulle bliva föremål för en enhetlig löneroglering, i regel omfattar endast cirka 39 veckor. På grund härav ha de sakkunniga icke ansett sig kunna förorda, att denna skolform ingår i lönerogleringen.

De sakkunniga ha vidare framhållit, att det i stor utsträckning förekomme, att lärare, anställd inom skolform för vilken lönerogleringen avsåges att gälla, tillika tjänstgjorde vid skolform, som icke föreslagits ingå i denna. De sakkunniga ha ansett sig böra öppna lönetekniska möjligheter för att

tjänstgöringen vid sistnämnda skolformer skall kunna inräknas i lärarens tjänst. Sålunda borde det bl. a. öppnas möjlighet för gymnastiklärare, anställd vid skolform, som omfattades av löneregleringen, att i sin tjänst få inräkna även tjänstgöring vid central verkstadsskola. Tjänstgöringen å tjänsten borde dock i sådant fall avse endast 40 veckor av arbetsåret. För återstående sex veckor, vilka borde anses infalla under ferietid, borde timlärararvode utgå.

De sakkunnigas förslag i fråga om ämnen innebär, att löneregleringen skall avse övningslärare i teckning och välskrivning, musik, sång vid folkskolan samt sång och pianostämning vid läroanstalt för blinda, gymnastik med lek och idrott, manlig slöjd, kvinnlig slöjd samt hushållsgöromål, i vilket ämne även ekonomilära och barnavård bör kunna inräknas, om undervisningen omhänderhaves av lärarinna i hushållsgöromål.

I fråga om ämnet trädgårdsskötsel, ha de sakkunniga anfört följande.

Trädgårdsskötsel, som nu förekommer endast vid folk- och småskoleseminarierna, kräver speciella tjänstgöringsförhållanden. Bland annat ha lärarna i detta ämne att svara för seminarieträdgårdens skötsel och ekonomiska förvaltning. De åtnjuta vidare semester i stället för ferier. De sakkunniga föreslå därför, att trädgårdsskötsel icke bör ingå i löneregleringen.

Vad angår löneregleringens omfattning i vad avser tjänster ha de sakkunniga ansett, att löneregleringen i princip bör begränsas till befattningshavare, i vilkas tjänsteåligganden i huvudsak endast undervisning och därmed förenade arbetsuppgifter ingå. I anslutning härtill anföra de sakkunniga bl. a. följande.

Denna synpunkt har särskild betydelse för vissa lärarkategorier vid läroanstalterna för blinda och dövstumma, där lärarna i regel knappast kunna anses vara övningslärare i egentlig mening utan snarare böra betecknas som arbetslärare. Även andra lärare i övningsämnen vid dessa läroanstalter kunna i ganska stor utsträckning åläggas arbetsuppgifter vid sidan av undervisningen. Tjänstgöringsskyldigheten kan sålunda förete så stora avvikelser från övningslärarnas i allmänhet, att en förändring därav till större överensstämmelse med andra övningslärare skulle kunna påverka berörda skolors hela organisation. Med hänsyn härtill förorda de sakkunniga, att beträffande dessa läroanstalter i varje särskilt fall bör prövas, om tjänsten skall anses vara övningslärartjänst eller icke.

Yttranden. Löneregleringens omfattning har berörts av bl. a. *statskontoret*, som därvid anfört följande.

Därest med tjänst vid skolform, som omfattas av löneregleringen, skulle få förenas tjänstgöring vid central verkstadsskola eller annan kommunal yrkesundervisningsanstalt, torde först böra särskilt undersökas, om vid sistnämnda anstalter erfordras samma kompetens som vid de av löneregleringen omfattade skolformerna. I nuvarande läge anser sig statskontoret således icke kunna tillstyrka, att kombinationsmöjligheterna utsträckas till andra av löneregleringen icke berörda kommunala läroanstalter än kommunala gymnasier. I anledning av de sakkunnigas förslag, att vid förening av tjänstgöring mellan i löneregleringen ingående skolform och skolform med längre läsår än 40 veckor timlärararvode skulle utgå för tid utöver 40 veckor, har

statskontoret vidare erinrat om att 1944 års riksdag i fråga om särskild ersättning åt folkskollärare vid vikariatstjänstgöring under ferietid anslöt sig till den av statskontoret uttalade uppfattningen, att lärarna principiellt finge anses pliktiga att utan särskild kompensation underkasta sig sådan avkortning av ferierna, som kunde finnas vara av behovet påkallad. Riksdagen medgav dock viss ersättning under motivering att anordningen vore avsedd att tillgodose ett tillfälligt behov av vikarier under ferietid och endast syntes komma att äga praktisk betydelse under då rådande extraordinära förhållanden med militärinkallelser i större omfattning. Då nu föreliggande förslag vore tillkommet för att i lärarnas intresse öka möjligheterna att skapa tjänster med full tjänstgöring finner statskontoret det rimligt, att lärarna få underkasta sig den förlängning av den årliga lästiden, som kan förekomma vid fyllnadstjänstgöringens skola.

Departementschefen. Denne, som i huvudsak biträtt lärarlönesakkunnigas förslag, har anfört följande.

De sakkunnigas förslag rörande löneregleringens omfattning finner jag i allt väsentligt väl avvägda, varför jag biträder desamma. Lika med allmänna lönenämnden finner jag det önskvärt att löneregleringen, alltefter som erfarenheter vinnas, utsträcker att omfatta ytterligare skolformer. Sålunda torde exempelvis böra övervägas om övningslärarna vid de statsunderstödda privatläroverken kunna innefattas i löneregleringen, därest en allmän lönereglering kommer till stånd vid dessa skolor. Vad statskontoret i denna del anfört ger mig icke anledning till annat uttalande, än att den påtalade kompetensfrågan bör uppmärksammas vid det förestående organisationsarbetet. I likhet med statskontoret finner jag det rimligt, att lärarna i av statskontoret angivna fall få underkasta sig den förlängning av den årliga lästiden, som kan förekomma vid fyllnadstjänstgöringens skola.

På grund av de särskilda tjänstgöringsförhållandena för seminarielärarna i trädgårdsskötsel är jag icke beredd att tillstyrka, att dessa lärare skola omfattas av löneregleringen.

Motionerna. I *motionerna I: 291* och *II: 445* har bl. a. framhållits, att arbetet för en seminarielärare i trädgårdsskötsel till både omfattning och art gestaltade sig analogt med övriga övningslärares. I fråga om semesterförhållanden och löneställning rådde däremot avsevärda olikheter. Efter att hava berört spörsmålen om ifrågavarande lärares utbildningstid och studiekostnader hava motionärerna framhållit, att det vore av utomordentlig betydelse att till lärare i trädgårdsskötsel vid seminarierna kunna förvärva personer, som hade tillräckliga kvalifikationer på sitt område.

I *motionerna I: 279* och *II: 434*, i vilka hemställts att löneregleringen för övningslärare skall omfatta även de statsunderstödda folkhögskolorna, har bl. a. anförts följande.

Det måste anses vara mindre tillfredsställande, att övningslärarna vid folkhögskolorna icke innefattas i den blivande löneregleringen. Det har utan tvivel uppstått en viss tendens att låta ungdomsskolornas lärare — det gäller såväl ämneslärare som övningslärare — komma i efterhand i fråga om löneregleringar och provisoriska löneförbättringar. Det är att beklaga att de sakkunniga ännu inte hunnit framlägga förslag om lönereglering för folkhögskolorna liksom för lantmänna- och lantushållsskolorna.

Vad särskilt beträffar övningslärarna vid folkhögskolorna måste deras nuvarande lönevillkor betecknas som i hög grad otillfredsställande, en omständighet, som givetvis icke kan undgå att i längden inverka menligt på rekryteringen.

Utskottet. Liksom departementschefen finner utskottet de sakkunnigas förslag rörande löneregleringens omfattning i allt väsentligt väl avvägda, varför utskottet biträder desamma. Beträffande motionerna I: 279 och II: 434 får utskottet framhålla, att enligt vad utskottet erfarit förarbeten pågå inom 1941 års lärarlönesakkunniga för en särskild lönereglering för övningslärarna vid folkhögskolorna. Utskottet förutsätter med hänsyn härtill, att anställnings- och avlöningsförhållandena för nämnda lärarkategori snart skola komma att regleras, om möjligt samtidigt med löneregleringens genomförande för övriga övningslärare. Vidkommande det i motionerna I: 291 och II: 445 berörda spørsmålet finner utskottet skäl föreligga för att villkoren för seminarielärarna i trädgårdsskötsel jämföras med övriga övningslärare och att deras lönegradsplacering omprövas i anslutning till den förestående löneregleringens genomförande. På grund av vad utskottet sålunda anfört torde motionerna I: 291 och II: 445 samt I: 279 och II: 434 icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad departementschefen i övrigt i förevarande sammanhang anfört och föreslagit föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 291 och II: 445 samt I: 279 och II: 434 godkänna vad departementschefen anfört rörande löneregleringens omfattning.

III. Undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring.

De sakkunniga. Dessa framhålla, att den av de sakkunniga föreslagna principen, att övningslärartjänsterna i allmänhet skola vara heltidstjänster, fordrar, att undervisningsskyldigheten å dessa tjänster regleras på helt annat sätt än som hittills skett. Frågan om det antal veckotimmar, som skall anses motsvara full tjänstgöring, blir av grundläggande betydelse för bl. a. huru många tjänster med full tjänstgöring som kunna inrättas, men även i viss mån för huru anställningsvillkoren, exempelvis lönegradsplaceringen, böra utformas. De sakkunniga föreslå, att undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring bestämmes till ett visst antal veckotimmar utan annan variation än den, som i speciella fall kan betingas av särskilda omständigheter. Med utgångspunkt från detta förslag ha de sakkunniga fixerat sitt huvudförslag så: full tjänstgöring skall anses föreligga vid en undervisning av 30 *veckotimmar*, d. v. s. det timtal som enligt nu gällande bestämmelser berättigar till full lön.

Av vad sålunda anförts framgår bl. a. att de sakkunniga icke funnit det ändamålsenligt att differentiera undervisningsskyldigheten efter de olika övningsämnena. Visserligen skulle, säga de sakkunniga, vissa motiv härför kunna anföras, bl. a. att för närvarande timtalet å reglerade tjänster i manlig slöjd vid folkskola i många fall är högre än i andra övningsämnen. En differentiering i detta avseende skulle emellertid medföra avsevärda organisatoriska svårigheter, och en viss begränsning av undervisningsskyldigheten, särskilt vid tjänstgöring vid mer än en skola, bleve nödvändig av schematekniska skäl.

Departementschefen har funnit de sakkunnigas förslag i fråga om undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring väl motiverat och lämpligt samt tillstyrkt, att undervisningsskyldigheten bestämmas i enlighet med förslaget.

Motionen I: 293. I denna har rörande undervisningsskyldigheten för ordinarie lärare i slöjd anförts följande.

I propositionen nr 136 föreslås, att tjänstgöringstiden för lärare i manlig och kvinnlig slöjd fastställas till 30 timmar per vecka. I folkskolan har varje slöjdgrupp nästan undantagslöst 4 timmar per vecka. Härav följer, att en lärare i slöjd antingen får 7 grupper med en veckotjänstgöring av 28 timmar eller 8 grupper med en tjänstgöring av 32 timmar. I senare fallet måste extra arvode utgå för de överskjutande 2 timmarna. Önskvärt vore, att nämnda lärares tjänstgöringstid fastställdes till 32 timmar per vecka. Det skulle också kunna betraktas såsom skäligt, då man betänker, att folkskollärares tjänstgöringstid är 30 timmar per vecka. Den senares hemarbete torde med mer än 2 timmar per vecka överstiga en slöjdlärares.

Utskottet har ansett sig böra tillstyrka, att undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring i enlighet med departementschefens förslag bestämmas till 30 veckotimmar. Beträffande det i motionen I: 293 framförda yrkandet om att undervisningsskyldigheten för slöjdlärare måtte bestämmas till 32 veckotimmar får utskottet framhålla, att ehuru vissa skäl kunna anses tala för en sådan anordning utskottet likväl med hänsyn till vad lärarlönessakkunniga anført icke ansett sig böra för dessa lärares vidkommande ifrågasätta något undantag från den av departementschefen föreslagna generella bestämmelsen. Utskottet avstyrker alltså bifall till ifrågavarande motion.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 293 godkänna vad departementschefen anført rörande undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring.

IV. Anställningsformer. Tjänstgöring vid olika skolor. Tjänstgöring i två övningsämnen m. m. Organisationen av övningslärares tjänstgöring. Tillsättning av tjänster.

De sakkunniga. Dessa ha under rubriken *anställningsformer* redovisat en av de sakkunniga verkställd provorganisation, vilken genomförts i huvudsakligt syfte att utröna möjligheterna att inrätta ett större antal övningslärares tjänster med full tjänstgöring. Provorganisationen har grundats på uppgifter om timtalen å olika övningslärares tjänster under läsåret 1944/45.

Enligt de sakkunniga visar provorganisationen, att genom kombination av undervisning i olika skolor och delvis även i olika övningsämnen antalet heltidstjänster skulle bliva vida större vid de högre skolformerna än f. n. är fallet. Framdeles skulle övningslärares såväl vid dessa skolformer som vid folkskolan kunna påräkna att i rimlig tid före pensionsåldern erhålla heltidstjänster. Sammanlagda antalet provorganiserade heltidstjänster skulle dessutom bliva något större än antalet nuvarande ordinarie tjänster.

På grund av nu anförda omständigheter ha de sakkunniga ansett sig kunna förorda, att endast heltidstjänster framdeles skola kunna inrättas såsom ordinarie tjänster. Dessa tjänster böra då enligt de sakkunnigas mening få samma karaktär som motsvarande ordinarie ämneslärares tjänster. En ordinarie övningslärare bör alltså vara garanterad den enligt löneplanen för tjänsten angivna lönen, även om timtalet å tjänsten i något fall skulle sjunka under det, som motsvarar full tjänstgöring.

Beträffande inrättandet av ordinarie övningslärares tjänster anför de sakkunniga bl. a. följande.

Enligt de sakkunnigas mening bör i princip gälla, att varje övningslärares tjänst vid de högre skolformerna, som varaktigt bereder innehavaren full tjänstgöring, skall inrättas som ordinarie tjänst. Också vid folk- och fortsättningskolor böra i regel ordinarie tjänster inrättas vid varaktigt behov av heltidstjänst.

Vid de statliga skolformerna bestämmas f. n. antalet ordinarie tjänster av Kungl. Maj:t och riksdagen. De sakkunniga anse, att så bör ske även i fortsättningen. Skolöverstyrelsen, eller beträffande de tekniska läroverken överstyrelsen för yrkesutbildning, bör äga besluta, vid vilka skolor de för varje skolform beslutade tjänsterna skola placeras.

Vid de högre kommunala skolorna ha f. n. vederbörande kommunala myndigheter rätt att efter Kungl. Maj:ts tillstånd inrätta ordinarie övningslärares tjänster. De äro dock icke skyldiga härtill. De sakkunniga vilja förorda, att Kungl. Maj:t bör äga att, där särskilda skäl därtill föreligga, ålägga högre kommunal skola att inrätta ordinarie tjänst i övningsämne.

Vid folkskolan ankommer det utom i hushållsgöromål på beslut av vederbörande skoldistrikt, om folk- och småskollärare eller facklärare skola anlitas för undervisningen i övningsämnen. Det är givetvis önskvärt, att om skoldistrikt anställt facklärare i ett övningsämne, vilken varaktigt kan påräkna full tjänstgöring, denne erhåller ordinarie tjänst. De sakkunniga anse dock, att Kungl. Maj:t bör kunna ålägga skoldistrikt att inrätta ordinarie tjänster endast i hushållsgöromål.

Ordinarie tjänst vid högre kommunal skola eller folkskola bör enligt de sakkunnigas uppfattning icke få inrättas utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Likaså borde uppkommande fråga om indragande av kommunal övningslärartjänst vid vakans, underställas Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Som tidigare angivits ha de sakkunniga föreslagit, att undervisningsskyldigheten för alla ordinarie övningslärartjänster i princip skall motsvara full tjänstgöring eller 30 veckotimmar. Vissa undantag från denna regel böra emellertid enligt de sakkunnigas mening göras. Beträffande dessa undantag har anförts i huvudsak följande.

De sakkunniga föreslå, att undervisningsskyldigheten för folk- och småskoleseminariernas övningslärare i teckning, musik och gymnastik skall kunna begränsas till lägst 27 veckotimmar.

Samma nedsättning bör också gälla lärarinnorna i hushållsgöromål och därmed jämförliga ämnen vid statens skolköksseminarium. Föreskriften i Kungl. brevet den 17 maj 1935, att en föreläsningstimme här i fråga om fullgörande av lärarens undervisningsskyldighet samt i avlöningshänseende skall anses motsvara två vanliga undervisningstimmar, bör dessutom allttjämt äga tillämpning.

Vidare bör någon nedsättning i undervisningsskyldigheten vara möjlig för övningslärare, som ha särskilt krävande tjänstgöringsförhållanden i jämförelse med andra lärare i samma ämne. Detta torde främst få tillämpning i de fall, då en lärare tjänstgör vid två eller flera skolor och måste företaga tidsödande resor mellan dessa eller uppehålla sig å annan ort än bostadsorten. För att timtalet skall kunna sänkas med en veckotimme, bör emellertid tidsförlusten genom resor o. d. vara avsevärt större än en timme i veckan, och i intet fall bör timtalet få nedgå till lägre än 27 veckotimmar. Därjämte skulle sådan nedsättning av undervisningsskyldigheten kunna anses motiverad, om läraren har ett ovanligt stort antal undervisningsavdelningar, såsom förhållandet kan vara för musklärare vid folkskolan.

De sakkunniga föreslå vidare, att ordinarie lärare skola vara skyldiga att mot särskild ersättning tjänstgöra högst 4 veckotimmar utöver den för tjänsten stadgade undervisningsskyldigheten.

Enligt de sakkunnigas mening böra övningslärare liksom hittills kunna erhålla *extra ordinarie anställning*, även om de icke ha full tjänstgöring. Minimigränsen föreslås emellertid till 15 veckotimmar för alla övningslärare. De extra ordinarie lärarna skola dessutom enligt förslaget kunna åläggas mera omfattande tjänstgöring, i första hand inom intervallen 15—30 veckotimmar, men därutöver ytterligare 4 veckotimmar, liksom de ordinarie övningslärarna. De sakkunniga föreslå vidare, att det nuvarande extra ordinariebegreppet för övningslärarna utbytes mot ett begrepp, som i huvudsak motsvarar det för folkskolans lärare gällande. Förslaget innebär, att övningslärarna i princip skola efter en viss minimitjänstgöring erhålla extra ordinarie anställning, så snart tiden för anställningen uppgår till minst en termin och tjänstgöringen omfattar minst 15 veckotimmar.

Beträffande de sakkunnigas förslag rörande allmänna behörighetsvillkor m. m. för extra ordinarie anställning hänvisas till propositionen s. 28—29. De sakkunniga föreslå, att utöver ordinarie och extra ordinarie anställning

icke någon annan anställningsform skall förekomma för övningslärare än *anställning såsom timplärare*.

I fråga om tjänstgöring vid olika skolor innebära de sakkunnigas förslag i huvudsak följande.

Undervisning vid en skolform, som ingår i löne regleringen, skall kunna kombineras med undervisning vid varje annan sådan skolform, där så finnes lämpligt. — Undervisning vid olika skolor skall kunna förenas till enhetliga tjänster, dock endast om det sammanlagda timtalet vid skolorna uppgår till så stort antal veckotimmar, att det berättigar till extra ordinarie anställning. Därutöver föreslås i detta hänseende, att om en tjänst å minst 15 veckotimmar med undervisningen förlagd till olika skolor uppehålls av timplärare, denne skall anses ha en enhetlig anställning på samma sätt som ordinarie och extra ordinarie lärare. — Ett system med huvudtjänst och fyllnadstjänstgöring skall läggas till grund för övningslärarnas kombinerade tjänstgöring. Övningslärartjänst skall alltså vara placerad vid en enda skola. — I regel skall en övningslärartjänst med tjänstgöring vid mer än en skola vara placerad vid den skola, där större delen av tjänstgöringen fullgöres. — Övningslärarna skola i princip vara skyldiga att utföra fyllnadstjänstgöring. Skyldigheten skall endast avse sådana skolformer, som omfattas av löne regleringen, samt dessutom kommunala gymnasier. — Övningslärarna skola icke äga rätt till fyllnadstjänstgöring. — I vissa fall bör man vid fyllnadstjänstgöring kunna bortse från mindre brister i lärares formella behörighet. — Vid kombinerad tjänstgöring skall lön utgå, som om hela tjänstgöringen fullgjorts vid den skola, vid vilken huvudtjänsten är placerad. Timpläraryrskade vid fyllnadstjänstgöring skall dock alltid utgå med det belopp, som gäller för den skola, där undervisningen fullgöres, och efter den ortsgrupp, till vilken nämnda skola hänförts. All avlöning skall utbetalas vid den skola, där huvudtjänsten är placerad. — De beslutande myndigheterna för den skola, där huvudtjänsten är placerad, skola beträffande läraren ha i huvudsak samma befogenheter — i den mån dessa icke överlåtits på central myndighet — som om läraren hade haft hela sin tjänstgöring vid skolan i fråga. Dock skall även den andra skolan ha möjlighet att bevaka sina intressen.

Beträffande förslagens närmare innebörd hänvisas till propositionen, s. 34—42.

Vad rör tjänstgöring i två övningsämnen m. m. böra enligt de sakkunnigas mening, i syfte att stimulera lärarnas intresse för dubbel utbildning, ordinarie tjänster inrättas i ämneskombinationerna teckning-manlig slöjd, teckning-kvinnlig slöjd och hushållsgöromål-kvinnlig slöjd, där redan nu vissa lärare ha föreskriven dubbel kompetens och kombinerad tjänstgöring förekommer. De sakkunniga föreslå, att ordinarie tjänst i två övningsämnen alltid skall tillhöra samma lönegrad som ordinarie tjänst i det av ämnena, som medför den högre lönegradsplaceringen. De sakkunniga anse, att ordinarie tjänst i två övningsämnen icke bör inrättas, då en ordinarie tjänst i det ämne, som berättigar till den högre lönegraden, lämpligen kan inrättas genom att till en tjänst förena undervisningen vid olika skolor å samma ort. Vidare bör, uttala de sakkunniga, det ämne, som berättigar till den högre lönegraden, omfatta minst hälften av den med tjänsten förenade undervisningsskyldigheten.

De sakkunniga ha funnit, att icke-ordinarie tjänst bör kunna inrättas i varje kombination av övningsämnen, därest tjänsten kan tillsättas med lärare, som har föreskriven kompetens i båda ämnena, och därest sådan tjänst i övrigt får anses önskvärd med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall. Liksom ordinarie tjänst i två övningsämnen bör enligt de sakkunnigas mening icke-ordinarie sådan tjänst tillhöra den högre av de lönegrader, som gälla för motsvarande tjänster i ett av ämnena.

De sakkunniga anse, att här avsedda tjänster böra tillsättas i särskild ordning, för att icke sökande med dubbel kompetens skola bliva i alltför hög grad gynnade på bekostnad av dem, som ha utbildning endast i ett ämne.

De sakkunniga ha slutligen föreslagit, att kombinerad tjänstgöring skall, under vissa angivna förutsättningar, kunna ordnas i praktiskt läroämne eller yrkesämne och övningsämne.

I avsnittet om organisationen av övningslärarnas tjänstgöring erinra de sakkunniga om gällande bestämmelser rörande fastställandet m. m. av antalet timmar i övningsämnen och uttala, att de icke ifrågasätta någon ändring i förevarande hänseenden. De sakkunniga påpeka emellertid att det vid de högre skolformerna stundom förekommer, att kommunerna helt av egna medel bekosta ytterligare undervisningstimmar i vissa övningsämnen. De sakkunniga anse, att sådan tjänstgöring bör kunna inräknas i övningslärartjänsterna.

De sakkunniga framhålla att, därest organisationen av övningslärartjänster med undervisning vid olika skolor skall kunna genomföras tillfredsställande, den måste bli föremål för en fortlöpande central ledning och kontroll, vilken främst borde utövas genom skolöverstyrelsen. Detta gör enligt de sakkunnigas uppfattning, att överstyrelsen i vissa fall måste tillerkännas något vidgade befogenheter.

De sakkunniga förklara sig anse, att det skulle vara önskvärt, om samtliga statliga och statsunderstödda kommunala skolor å en ort hade en gemensam styrelse. Samarbetet mellan skolorna skulle underlättas, och skolöverstyrelsens arbetsuppgifter skulle kunna i viss mån decentraliseras till dessa styrelser. Då emellertid nämnda fråga låge vid sidan av de sakkunnigas uppdrag, ha de sakkunniga i stället föreslagit en anordning, där det grundläggande organisationsarbetet skall ske på ett sammanträde mellan representanter för de olika skolorna å samma ort och eventuellt närliggande orter.

De sakkunniga påpeka, att det ligger i sakens natur, att genomförandet av de sakkunnigas förslag i denna del kommer att medföra ökat administrativt arbete för skolöverstyrelsen. Särskilt under de första åren, då en omfattande omorganisation av övningslärarnas tjänstgöringsförhållanden skulle verkställas, syntes denna ökning bli avsevärd. De sakkunniga utgå från att skolöverstyrelsens personalbehov för ifrågavarande ändamål tillgodoses.

Vad rör tillsättning av tjänster föreslå läraryrkeslönessakkunniga, att de myndigheter, som nu ha befogenhet att tillsätta övningslärare, åt-

minstone tills vidare behålla denna befogenhet. De sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande ledigförklarande och tillsättning av övningslärartjänster överensstämma även i övrigt i stort sett med vad som hittills gällt. De allmänna bestämmelserna ha emellertid ansetts böra kompletteras med vissa specialbestämmelser för de tjänster, som omfatta tjänstgöring vid mer än en skola. Beträffande vad de sakkunniga härom närmare anfört hänvisas till propositionen, s. 55—57. Rörande befordringsgrunderna vid tillsättning av ordinarie och icke-ordinarie övningslärartjänster framhålles, att vid tillsättning av sådana tjänster hittills gällande befordringsgrunder böra tillämpas samt att tjänstgöringen vid de olika av löneregleringen berörda skolformerna i merithänseende bör anses vara likvärdig, där ej särskilda skäl tala för en annan värdering såsom beträffande tjänstgöring vid seminarierna.

Yttranden. Vad de sakkunniga vid behandlingen av frågan om anställningsskolorna anfört rörande nedsättningen av undervisningsskyldigheten för vissa lärarkategorier har föranlett *statskontoret* till följande uttalande.

Ur synpunkten av att bestämmelserna rörande övningslärarna bliva så enkla som möjligt och då de skäl, som anförts för en begränsning av veckotimtalet för full tjänstgöring för lärare vid seminarier och för vissa andra lärarkategorier icke synas tillräckligt bärande, har statskontoret funnit sig böra föreslå, att undervisningsskyldigheten vid full tjänstgöring bestämmas till 30 veckotimmar vid samtliga av löneregleringen omfattade skolformer och att undantag härifrån medgives allenast ordinarie lärare, som av schematekniska skäl icke kan beredas fullt antal veckotimmar.

I anslutning till vad de sakkunniga anfört om organisationen av övningslärarnas tjänstgöring har *skolöverstyrelsen* framhållit, att genomförandet av sakkunnigförslaget komme att öka arbetet icke blott för överstyrelsen utan även för rektorer, skolstyrelser och folkskolinpektörer samt erinrat om att rektorerna vid de allmänna läroverken redan nu ofta hade en onormalt stor arbetsbörda. *Svenska stadsförbundet* har funnit de sakkunnigas uttalande om önskvärdheten av samordning av olika skolor under en gemensam lokal styrelse beaktansvärt. Att samarbetet mellan skolorna därigenom skulle kunna underlättas och skolöverstyrelsens arbetsuppgifter i viss mån kunna decentraliseras till sådan styrelse samt icke blott övningslärarnas tjänstgöringsförhållanden utan även andra frågor kunna lösas enklare och smidigare än nu utgör enligt förbundets mening mycket vägande skäl för att taga frågan om en dylik samordning under övervägande.

De sakkunnigas förslag i fråga om tillsättning av tjänster har icke rönt annan erinran i remissvaren, än att *slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund* framhållit önskvärdheten av att vid dylik tillsättning ett förslag på tre personer uppsattes, i likhet med vad som sker vid tillsättning av folkskollärartjänster.

Departementschefen. I allt väsentligt har departementschefen biträtt lärarlönesakknignas förslag i nu förevarande hänseenden. Vad rör anställningsformerna har departementschefen anfört bl. a. följande.

I likhet med de sakkunniga anser jag det icke vara erforderligt, att för övningslärare tagas i anspråk andra anställningsformer än ordinarie och extra ordinarie anställning samt anställning såsom timlärare. Jag lämnar vidare min anslutning till de sakkunnigas förslag rörande inrättande av övningslärartjänster och är sålunda icke beredd att biträda framförda önskemål om att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas ålägga skoldistrikt att inrätta ordinarie tjänster även i andra övningsämnen än hushållsgöromål. Frågan om med timläraranställning förenade löne- och andra förmåner anser jag böra behandlas i samband med att förslag till avlöningsreglemente för övningslärare framlägges för riksdagen. Vad rör nedsättningen av undervisningsskyldigheten anser jag mig, på av de sakkunniga anförda skäl, böra biträda föreliggande förslag. Med hänsyn till vad statskontoret framhållit, finner jag mig emellertid icke kunna tillstyrka generell nedsättning av undervisningsskyldigheten för ytterligare lärarkategorier. Jag får vidare understryka, att nedsättning av undervisningsskyldigheten på grund av krävande tjänstgöringsförhållanden samt av schematekniska eller andra skäl endast bör medgivas under iakttagande av största återhållsamhet.

Rörande tjänstgöringen vid olika skolor har departementschefen framhållit, att det givetvis föreligger svårigheter att bedöma ändamålsenligheten av lärarlönesakknignas förslag i denna del, innan erfarenheter vunnits av förslagens praktiska tillämpning. Såvitt nu kunde bedömas, syntes emellertid de föreslagna åtgärderna vara väl ägnade att främja det för löneregleringen angivna huvudsyftet, nämligen att bereda övningslärarna förbättrade tjänstgöringsförhållanden. Med hänsyn härtill har departementschefen ansett sig kunna biträda sakkunnigförslaget i denna del.

Vidkommande tjänstgöring i två övningsämnen m. m. har departementschefen anfört följande.

De sakkunnigas förslag om inrättande av tjänster i två övningsämnen i syfte att stimulera lärarnas intresse för dubbel utbildning kan jag tillstyrka även om, såsom från vissa remissmyndigheter anförts, någon större effekt åtminstone tills vidare icke synes kunna förväntas av förslagets genomförande. Jag förutsätter, att utvecklingen på detta område noggrant följes av skolöverstyrelsen samt att från vederbörligt håll tillses, att lärare med mindre tillfredsställande kompetens i två övningsämnen vid tjänstetillsättningar icke på olämpligt sätt gynnas i förhållande till lärare med gedigen utbildning i endast ett ämne.

Mot sakkunnigförslagen i vad de avse lönegradsplacering, behörighetsvillkor osv. för här avsedda lärare finner jag ej anledning till erinran.

Beträffande organisationen av övningslärarnas tjänstgöring har departementschefen uttalat i huvudsak följande.

Förslagen om beslutanderätt och det administrativa förfarandet innebära vissa avvikelser från gällande förhållanden, helt betingade av anordnandet av kombinerad tjänstgöring vid olika skolor. Jag biträder dessa förslag. Emellertid synes en tillämpning av de förordade anordningarna medföra icke oväsentlig utvidgning av skolöverstyrelsens arbetsuppgifter med åtföljande ökat personalbehov. Jag finner denna centralisering av arbets-

uppgifterna till skolöverstyrelsen i viss mån betänklig och anser, i likhet med de sakkunniga och svenska stadsförbundet, att det skulle vara önskvärt, att för de olika skolorna på en ort i en eller annan form inrättades ett lokalt samarbetsorgan med befogenhet att avgöra vissa frågor om övningslärarnas tjänstgöringsförhållanden o. dyl. Jag är emellertid icke nu beredd framlägga preciserade förslag rörande sammansättning, arbetsformer och kompetensområde för ett sådant organ. Det torde böra ankomma på skolöverstyrelsen, att vid det förestående organisationsarbetet över huvud taget överväga de olika åtgärder, som kunna vidtagas i syfte att i möjligaste mån förenkla och rationalisera det administrativa förfarandet i samband med organisationen av övningslärarnas tjänstgöring samt att till Kungl. Maj:t inkomma med av dessa överväganden föranledda förslag. Till frågan om en eventuell utökning av personalen främst vid skolöverstyrelsen anser jag mig icke nu böra taga ställning utan förutsätter jag, att denna fråga framdeles i vanlig ordning prövas av chefen för ecklesiastikdepartementet. Vad därvid rör organisationen av arbetet å rektorsexpeditionerna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter får jag erinra, att denna fråga nyligen utretts genom särskilda sakkunniga. Kostnader för anställande av vid skolöverstyrelsen eventuellt erforderlig tillfällig personal för det förberedande organisationsarbetets genomförande torde böra bestridas från den i överstyrelsens avlöningsstat upptagna förslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m., vilken, om så blir erforderligt på grund härav, torde få överskridas med det belopp, som motsvarar avlöningen till ifrågakvarande tillfälliga personal.

Vad slutligen angår tillsättning av tjänster har departementschefen anfört följande.

De sakkunnigas förslag rörande tillsättning av tjänster kan jag i allt väsentligt biträda. Vad rör de angivna befordringsgrunderna vill jag emellertid — då relativt starka skäl synas tala för att ett enhetligt tillsättningsförfarande tillämpas för samtliga lärare vid folkskolan — tillstyrka slöjd- och yrkeslärarnas riksförbunds förslag om att ordinarie övningslärartjänst vid folkskolan skall tillsättas på samma sätt som folkskollärartjänst, dvs. att vid sådan tillsättning upprättas förslag på tre personer. Att härigenom icke full överensstämmelse uppnås i fråga om tillsättningsförfarandet som sådant för samtliga av löneregleringen berörda övningslärartjänster torde icke medföra några påvisbara olägenheter.

Jag får slutligen framhålla, att vad jag i det föregående vid anmälan av frågan om organisation av övningslärarnas tjänstgöring uttalat rörande förenkling och rationalisering av det administrativa förfarandet även äger avseende å tillsättning av tjänster.

Utskottet har för sin del funnit läralönesakkunnigas förslag beträffande anställningsformer, tjänstgöring vid olika skolor och tjänstgöring i två övningsämnen m. m. vara väl ägnade att främja det för löneregleringen angivna huvudsyftet, nämligen att bereda övningslärarna förbättrade tjänstgörings- och därmed även avlöningsförhållanden. I likhet med de sakkunniga och departementschefen finner utskottet det sålunda vara tillfyllest, att för övningslärarna tagas i anspråk tre anställningsformer, nämligen ordinarie och extra ordinarie anställning samt anställning såsom timlärare. Utskottet anser det vidare lämpligt, att tjänstgöring vid olika skolor skall kunna

förenas till enhetliga tjänster samt att därvid det redan nu vid folk- och småskoleseminarierna tillämpade systemet med huvudtjänst och fyllnadstjänstgöring kommer till användning. På av departementschefen anförda skäl tillstyrker utskottet, att såväl ordinarie som icke ordinarie tjänster skola kunna inrättas i två övningsämnen.

Utskottet vill i anslutning till vad departementschefen därom anført framhålla angelägenheten av att åtgärder vidtagas i syfte att i möjligaste mån förenkla och rationalisera det administrativa förfarandet i samband med organisationen av övningslärarnas tjänstgöring samt tillsättningen av tjänster. Beträffande den härmed sammanhängande frågan om organisationen av arbetet å rektorsexpeditionerna må erinras om vad utskottet förut vid innevarande års riksdag härutinnan anført (utlåtande nr 8 s. 71 och 113). Utskottet tillstyrker, att övningslärartjänst vid folkskolan tillsättes på samma sätt som folkskollärartjänst, dvs. att vid sådan tillsättning upprättas förslag på tre personer.

Vad departementschefen i övrigt under här behandlade avsnitt anført för- anleder ingen erinran från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, godkänna vad departementschefen i förevarande hänseenden anført.

V. Lönegrader.

De sakkunniga. Dessa ha funnit en omprövning i hela dess vidd av frågan om lönegradsplaceringen för övningslärarna vara nödvändig främst av den anledningen, att olika skolformer med förut mycket skiftande löneskalor nu skulle föras in under ett enhetligt avlöningsreglemente.

Innan de sakkunniga ingå på frågan om lönegradsplaceringen för de olika kategorierna av övningslärare var för sig, ha de framført vissa allmänna synpunkter, som legat till grund för deras bedömande. De framhålla i detta sammanhang, att det ligger i sakens natur, att avvägningen av de olika synpunkterna ställer sig svår att rättvist genomföra. Detta har varit en anledning till att de sakkunniga iakttagit försiktighet gentemot alltför stora rubbningar av nu gällande lönegradsplaceringar.

Vägledande för de förslag de sakkunniga framlagt ha varit de lönegradsplaceringar, som tidigare bestämts för de olika kategorierna av ämneslärare vid de allmänna läroverken och högre kommunala skolorna samt för folkskolans lärare. Hänsyn har av de sakkunniga tagits till utbildningstidens längd och till studiekostnader. Att lönegradsplaceringen ställdes i viss relation till utbildningstiden vore ofrånkomligt. De sakkunniga ha emellertid hävdadt, att denna synpunkt icke ensam eller ens i första rummet får vara bestämmande. Varje tendens till utbildningstidens förlängning huvudsakligen för löneförhöjningens skull måste enligt de sakkunnigas mening bestämt tillbakavisas.

De sakkunniga ha vidare haft att taga ställning till frågan, huruvida lönegradsplaceringen för lärare i visst ämne bör vara densamma inom samtliga skolformer och på skilda åldersstadier eller om differentiering i dessa avseenden bör genomföras. De sakkunniga ha härvid funnit det rimligt, att övningslärare vid skolformer med mer kvalificerad undervisning på grund av lärjungarnas högre ålder erhålla en högre lönegradsplacering än övriga lärare tillhörande samma lärarkategori. Att i stort sett samma utbildningskrav ställas på lärarna, vare sig de tjänstgöra på högre eller lägre stadium, utgör enligt de sakkunnigas mening icke något avgörande hinder för viss olikhet i lönegradsplaceringen. *Dessa principer — samma lönegradsplacering för lärare i samma ämne vid olika skolformer, om lärjungarna tillhöra samma åldersstadium, men med möjlighet till högre lönegradsplacering, om lärjungarna i en skolform representera högre åldersstadium — ha av de sakkunniga ansetts böra läggas till grund för samtliga förslag om lönegradsplaceringar för övningslärarna.*

Beträffande motiveringen för detta ståndpunktstagande samt beträffande de allmänna konsekvenserna av principernas tillämpning torde få hänvisas till propositionen, s. 58—61.

Enligt de sakkunnigas förslag skall full lön enligt löneplanen utgå till varje ordinarie övningslärare. De sakkunniga ha vidare såsom tidigare nämnts föreslagit, att varje övningslärare skall vara skyldig att utöver den med tjänsten förenade undervisningsskyldigheten mot särskild ersättning bestrida tjänstgöring med högst 4 veckotimmar. Även i fortsättningen torde man därför enligt de sakkunnigas mening liksom hittills få räkna med att övningslärarna särskilt i vissa ämnen i ganska stor utsträckning komma att få uppbära avlöningsförmåner, som överstiga de belopp, som upptagas på löneplanerna. Viss hänsyn till denna omständighet har synts de sakkunniga böra tagas även vid lönegradsplaceringarna.

Efter dessa allmänna synpunkter på övningslärarnas lönegradsplacering övergå de sakkunniga till att behandla de olika kategorierna av övningslärare.

Ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik. De sakkunniga erinra om att sedan lång tid tillbaka lärarna i teckning, musik och gymnastik vid de högre skolformerna varit jämställda i lönehänseende. Vid de allmänna läroverken ha emellertid gymnastiklärarna sedan den 1 januari 1938 och vid de högre kommunala skolorna sedan den 1 januari 1939 visserligen tillhört samma lönegrad som tecknings- och musiklektörer men uppburit särskild ersättning för arbetet med friluftsverksamheten, innebärande att till det antal veckotimmar undervisningsskyldigheten omfattar skola för årslönernas beräkning läggs högst tre veckotimmar. Den löneförmån i förhållande till tecknings- och musiklektörerna, som härigenom tillkommer gymnastiklärarna, är ganska betydande.

De sakkunniga ha ansett sig böra upptaga hela frågan om ersättningen för friluftsverksamheten till saklig omprövning och därvid kommit till det resultatet, att det varken med hänsyn till arbetets omfattning eller utbild-

ningen finnes skäl att i fråga om lönegradsplacering göra någon åtskillnad mellan gymnastiklärare, teckningslärare och musiklärare. Då de sakkunniga icke heller våga hävda, att arten och betydelsen av gymnastiklärarnas arbete skulle kunna vara tillräcklig att för dem motivera en högre lönegrad ha de sakkunniga stannat för att placera teckningslärare, musiklärare och gymnastiklärare i samma lönegrader.

De sakkunniga ha emellertid föreslagit viss kompensation för den hittills utgående extra ersättningen för arbetet med friluftsverksamheten och föreslagit, att undervisningsskyldigheten för ordinarie gymnastiklärare skall anses fullgjord vid 28 veckotimmars undervisning. Nedsättningen bör enligt de sakkunnigas mening begränsas till de skolformer, där lärarna för närvarande åtnjuta särskild ersättning för arbetet med friluftsverksamheten, d. v. s. de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna. I fråga om extra ordinarie gymnastiklärare föreslå de sakkunniga, att sådana lärare vid 14—20 veckotimmars undervisning automatiskt skola få uppbära avlöning för en veckotimme utöver antalet undervisningstimmar och vid mer än 20 veckotimmars undervisning för två veckotimmar utöver antalet undervisningstimmar.

De sakkunniga föreslå, att lönegraden Ca 23, motsvarande A 20, må bibehållas för de högre allmänna läroverkens lärare, d. v. s. för flertalet av de nuvarande ordinarie lärarna med full tjänstgöring. Samma lönegrad bör även enligt de sakkunnigas mening på grund av lärjungarnas högre ålder gälla gymnastiklärarna vid de högre tekniska läroverken.

I överensstämmelse med de allmänna synpunkter, som legat till grund för de sakkunnigas bedömanden, föreslå de sakkunniga något lägre lönegrad för lärare i teckning, musik och gymnastik vid övriga skolformer utom folk- och småskoleseminarierna. De sakkunniga framhålla, att de från början i detta fall ifrågasatt två lönegraders skillnad och därmed placeringen i A 18 för ifrågasatt lärare. Sedermera hade den mellanliggande lönegraden (A 19) slopats i det nya lönesystemet, varför skillnaden blivit begränsad till en lönegrad. De sakkunniga ha ansett sig böra acceptera denna konsekvens av det förändrade lönesystemet och föreslå sålunda Ca 22. Denna lönegrad innebär, framhålla de sakkunniga, en betydande höjning för folkskolans lärare i teckning, musik och gymnastik men sänkning med en lönegrad för realskolans och de högre kommunala skolornas lärare. I anslutning härtill anföra de sakkunniga i huvudsak följande.

Då folkskollärarna (i skolor med 39 veckors läsår) bliva placerade i Ca 21, komma sålunda vissa övningslärare i folkskolan att få en lönegrads bättre löneställning än de egentliga folkskollärarna. De sakkunniga äro väl medvetna om att detta förhållande icke är fullt tillfredsställande, möjligen med undantag för de fall, då instruktörsverksamhet ingår i övningslärarnas uppgifter i folkskolan. I själva verket måste nog folkskolläraren anses ha det mest ansvarsfulla arbetet, och utan tvivel har han också den största arbetsbördan. Enligt de sakkunnigas princip, att övningslärare skola erhålla samma avlöning för undervisning på ungefär samma åldersstadium, böra emellertid folkskolans övningslärare vara placerade i samma lönegrad som

bl. a. realskolans, och att sänka de senares lönegradsplacering med ytterligare en lönegrad ha de sakkunniga icke funnit tillrädligt under föreliggande omständigheter, låt vara att ett stort antal av dessa lärare på grund av lägre undervisningsskyldighet än 30 veckotimmar icke uppburit full lön enligt löneplanen.

De sakkunniga ha vidare föreslagit, att lärare i teckning, musik och gymnastik vid folk- och småskoleseminarierna placeras i Ca 25.

Som normallönegrad för de *ordinarie lärarinnorna i hushållsgöromål* ha de sakkunniga föreslagit lönegraden Ca 18. Vidare ha de sakkunniga föreslagit, att lärarinnorna vid de kommunala flickskolorna, statens normalskola samt folk- och småskoleseminarierna placeras i Ca 20 samt lärarinnorna vid statens skolköksseminarium i Ca 25.

Beträffande de sakkunnigas motivering för förslaget om Ca 18 såsom normallönegrad torde få hänvisas till propositionen, s. 66.

Motiveringen för lönegraden Ca 20 för lärarinnorna vid de kommunala flickskolorna är den att undervisningen i hushållsgöromål vid denna skolform förekommer i större utsträckning och i högre klasser än i övriga skolformer och därför kan drivas icke oväsentligt längre.

Ordinarie lärarinnor i kvinnlig slöjd. De sakkunniga föreslå, att sådana ordinarie lärarinnor i kvinnlig slöjd, som inneha fullt tillfredsställande kompetens, placeras i lönegraden Ca 18 vid kommunala flickskolor och statens normalskola, i lönegraden Ca 23 vid folkskoleseminarier med kvinnliga seminarieelever och vid småskoleseminarier ävensom vid statens skolköksseminarium samt i lönegraden Ca 16 vid övriga skolor. I en lägre lönegrad, förslagsvis Ca 13, föreslå de sakkunniga att lärarinnor med mindre tillfredsställande kompetens bliva placerade.

Vad de sakkunniga anfört till stöd för förslaget om lönegraden Ca 16 vid de flesta skolformerna — vilket är det grundläggande förslaget — finnes intaget å s. 67—68 i propositionen, till vilka torde få hänvisas.

Beträffande lönegradsplaceringen för lärarinnor vid de kommunala flickskolorna — vilka f. n. äro placerade i A 16 — framhålla de sakkunniga, att det i enlighet med de sakkunnigas allmänna principer finnes skäl för en något högre placering vid dessa skolor än i flertalet övriga skolformer. Placeringen i lönegraden Ca 23 av lärarinnor i kvinnlig slöjd vid vissa seminarier motiveras av de sakkunniga med att dessa seminarier utbilda folk- och småskollärarinnor och att man måste räkna med att även i fortsättningen en mycket stor del av slöjdundervisningen i folkskolan kommer att omhänderhavas av folkskollärarinnor och småskollärarinnor.

De sakkunniga föreslå beträffande *ordinarie lärare i manlig slöjd* i allmänhet två skilda lönegrader alltefter lärarens individuella kompetens, nämligen lönegraden Ca 18 för lärare med särskilt god kompetens och lönegraden Ca 16 för annan behörig lärare. För folkskoleseminarium, där lärarutbildning i manlig slöjd förekommer, föreslås lönegraden Ca 23.

En lönegradsplacering, som är direkt avhängig av vederbörande befattningshavares kompetens, fordrar ju noggranna regler för hur de olika slag

av kompetens, som må ifrågakomma, skola kunna bestämmas. De sakkunniga ha påpekat, att det f. n. icke finns några fastställda behörighetskrav för lärarna i manlig slöjd. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga avgivit förslag i detta hänseende. Rörande förslaget's innebörd torde få hänvisas till propositionen, s. 70—71.

De sakkunniga föreslå, att *extra ordinarie övningslärare* i regel skola placeras endast en lönegrad under den normala lönegrad, som enligt de sakkunnigas förslag skall gälla för motsvarande ordinarie lärare. Extra ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik föreslås sålunda vid alla skolformer utom vid seminarierna placerade i Ce 21, extra ordinarie lärare i hushållsgöromål utom vid statens skolköksseminarium i Ce 17, extra ordinarie lärare i kvinnlig slöjd utom vid seminarierna i Ce 15 samt extra ordinarie lärare i manlig slöjd utom vid seminarierna i Ce 17 eller Ce 15, alltefter sin kompetens. Vid lärarutbildningsanstalterna böra enligt de sakkunnigas mening de extra ordinarie lärarna placeras två lönegrader under den för motsvarande ordinarie lärare gällande lönegraden, detta bland annat med hänsyn till relationen till ordinarie lärares placering vid övriga skolformer.

Till stöd för dessa förslag anföra de sakkunniga följande.

Av de sakkunnigas utredningar framgår, att övningslärarna måste räkna med att under längre tid än ämneslärare och folkskollärare uppehålla timläraranställning eller extra ordinarie anställning, innan de erhålla ordinarie tjänster. Därtill kommer, att de i extra ordinarie anställning mera sällan kunna påräkna full tjänstgöring. Tvärtom kommer tjänstgöringen i många fall att bliva ganska låg. Vid de högre skolformerna skulle sålunda enligt de sakkunnigas beräkningar antalet tjänster å 15—19 veckotimmar i teckning, musik och gymnastik utgöra omkring hälften av det antal tjänster, varå extra ordinarie anställning skulle erhållas. En viss kompensation för de låga timtalen har tidigare vid de statliga läroanstalterna givits, genom tillämpning av den s. k. treprocentsregeln vid avlöningens beräkning. Denna kompensation kommer att försvinna vid genomförandet av de sakkunnigas förslag. Med hänsyn till dessa förhållanden anse de sakkunniga, att skillnaden i lönegrader mellan ordinarie och extra ordinarie befattningar bör vara mindre för övningslärare än för ämneslärare och folkskollärare.

Då icke-ordinarie lärare kunna beräknas i avsevärd omfattning övergå från den ena skolformen till den andra, torde det vara lämpligt att, icke minst på lönetekniska grunder, i allmänhet göra lönegradsplaceringen oberoende av skolformen.

Yttranden. Från flertalet remissmyndigheters sida, och därvid främst från personalhåll, har hävdats, att sänkning av hittills gällande lönegradsplaceringar för övningslärarna icke borde förekomma, bl. a. av skälighetshänsyn och därför att lönegradssänkningar kunde befaras leda till en försämrad rekrytering av de olika övningslärarbanorna. Vidare har i remissyttrandena genomgående framhållits, att en differentiering av övningslärarna i lönehänseende alltefter lärjungarnas åldersstadium icke borde komma till stånd med hänsyn till dels att det kunde ifrågasättas om undervis-

ningen på ett högre åldersstadium generellt vore mera krävande och ansvarsfull än på ett lägre stadium och dels att införandet av ett sådant system kunde medföra att de sämre avlönade tjänsterna bleve passagetjänster, vilket från skolsynpunkt av skilda skäl vore mindre lämpligt. Vissa myndigheter, däribland allmänna lönenämnden, ha anfört, att de sakkunniga icke fullt konsekvent lyckats tillämpa ifrågavarande princip. Myndigheternas och personalorganisationernas yttranden utmyнна i regel i förslag om oförändrade eller höjda löneställningar för de skilda övningslärarkategorierna. Beträffande innehållet i yttrandena torde i övrigt få hänvisas till propositionen, s. 73—82.

Departementschefen. I vad rör de allmänna principerna för lönegradsplaceringen har departementschefen anfört följande.

För egen del anser jag i likhet med de sakkunniga, att frågan om övningslärarnas lönegradsplacering måste upptagas till omprövning i hela dess vidd, utan större hänsynstagande till tidigare gällande placeringar. Att så sker är nödvändigt främst med hänsyn till att det nu gäller att under ett enhetligt avlöningsreglemente inordna ett flertal övningslärargrupper med sinsemellan mycket skiftande anställnings- och avlöningsförhållanden. Jag anser det vidare vara naturligt, att en sådan omprövning kan leda till förslag, innebärande icke blott bibehållande eller höjning av gällande lönegradsplaceringar, utan även på vissa punkter lönegradssänkningar. Jag finner det emellertid förklarligt, att de framlagda förslagen om lönegradssänkningar framkallat olustkänslor främst på personalhåll och att farhågor yppats för att ett genomförande av förslagen skulle kunna leda till försämrade rekryteringsmöjligheter. Att jag trots detta i huvudsak anser mig kunna biträda de sakkunnigas förslag beror i första hand på följande faktorer.

De lönegradssänkningar varom här är fråga kunna knappast betraktas såsom lönegradsnedflyttningar i vanlig bemärkelse, karakteriserade av en relativ försämring av löneinkomsten för en grupp tjänster vid jämförelse med i lönehänseende tidigare jämställda grupper. De tjänster som här föreslås till lönegradsnedflyttning — bl. a. vissa tjänster vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna — ha nämligen tidigare endast i mindre utsträckning varit förenade med full tjänstgöring, vilket inneburit att vederbörande tjänstinnehavare endast i ett mindre antal fall åtnjutit det lönebelopp, som tillkommer heltidstjänstgörande befattningshavare i samma lönegrad. Vid ett genomförande av de i det föregående tillstyrkta organisationsförslagen komma dessa olägenheter att avsevärt minskas. Samtliga ordinarie tjänster komma således, samtidigt som deras antal ökas, att i fortsättningen vara förenade med full tjänstgöring. Även för den icke-ordinarie personalen komma väsentliga förbättringar att vidtagas i form av ökat antal veckotimmar med åtföljande högre löneinkomst. Ett närmare studium av det av de sakkunniga framlagda statistiska materialet rörande resultatet av den företagna provorganisationen visar sålunda bland annat, att under läsåret 1944/45 av 2 042 övningslärartjänster vid de högre skolformerna endast 13 % voro förenade med en undervisningsskyldighet om 30 eller flera veckotimmar, 32 % av tjänsterna hade 15—29 veckotimmar, medan mer än hälften eller 55 % voro förenade med en undervisningsskyldighet om mindre än 15 veckotimmar. Av de enligt provorganisationen för samma läsår redovisade 1 684 tjänsterna skulle åter 41 % få 30 veckotimmar eller mera, 24 % mellan 15 och 29 veckotimmar och endast 35 % mindre än

15 veckotimmar. Jag får sålunda med skärpa understryka, att ett genomförande av sakkunnigförslaget, trots de förordade lönegradssänkningarna, för det stora flertalet övningslärare kommer att innebära förbättringar såväl i fråga om anställnings- som avlöningsförhållanden. Att under sådana omständigheter tillmätta de uttalade farhågorna för ett försämrat rekryteringsläge avgörande betydelse kan jag icke finna vara motiverat. Jag håller vidare före, att lönegradsplaceringen av övningslärarna tidigare i viss mån varit beroende av den synpunkten, att de i många fall låga timtalerna å övningslärartjänsterna rättvisligen borde föranleda en viss kompensation i form av relativt hög lönegradsplacering. Då emellertid de nu föreslagna lönegradssänkningarna komma att innebära en i förhållande till andra befattningskategorier relativ lönesänkning endast för övningslärartjänster, vilka redan tidigare varit förenade med mera omfattande undervisningsskyldighet och sålunda i lönehänseende varit väl tillgodosedda, kan jag ej heller finna billighetsskäl tala för att sänkningar överhuvud taget icke böra vidtagas.

Att lönegradsplaceringen av övningslärarna måste ställas i viss relation till utbildningstidens längd synes mig vara ofrånkomligt. Liksom de sakkunniga får jag emellertid understryka, att varje tendens till en förlängning av de redan nu långa utbildningstiderna för olika kategorier övningslärare i huvudsakligt syfte att få till stånd en höjning av lönegradsplaceringen måste bestämt tillbakavisas. Även de övriga av de sakkunniga framlagda principerna för övningslärarnas lönegradsplacering kan jag i huvudsak lämna utan erinran. Jag är dock väl medveten om att stora svårigheter föreligga för en rättvis avvägning av de olika synpunkterna och får särskilt framhålla, att förslaget om differentiering av övningslärarnas löneställning alltefter lärjungarnas åldersstadium kunnat ingiva viss tveksamhet. Erinringar härutinnan ha även framställts i remissyttrandena. De andra alternativ till frågans lösning som erbjuda sig anser jag mig emellertid icke kunna förorda. Att såsom från flera håll föreslagits placera huvuddelen övningslärare, således även de hittills i regel mycket lågt avlönade övningslärarna vid folkskolan, i samma lönegrader som de för övningslärarna vid de allmänna läroverken och högre kommunala skolorna nu gällande, finner jag sålunda uteslutet såväl av ekonomiska skäl som med hänsyn till de återverkningar i form av krav på förbättrade löneställningar från andra lärarkategorier, som en sådan lönesättning otvivelaktigt skulle medföra. Att å andra sidan i avsevärt större utsträckning än de sakkunniga föreslagit anpassa lönegradsplaceringen för övningslärarna vid de högre skolformerna ned mot rådande genomsnittslöneläge för folkskolans övningslärare finner jag av naturliga skäl likaledes ogörligt. Med hänsyn till dessa förhållanden har jag ansett mig i huvudsak kunna godtaga de sakkunnigas förslag även i denna del.

Departementschefen övergår härefter till att redogöra för sitt ställningstagande till de sakkunnigas detaljförslag rörande lönegradsplacering av de olika kategorierna ordinarie övningslärare och anför därvid följande.

Vad först beträffar övningslärarna i *teckning, musik* och *gymnastik* anser jag i likhet med de sakkunniga, att dessa lärare även i fortsättningen böra jämföras i lönehänseende. Jag ansluter mig vidare till förslaget om placering av lärarna vid folk- och småskoleseminarierna i 25 lönegraden samt lärarna vid högre allmänna och högre tekniska läroverk i lönegrad Ca 23. Lärarna vid övriga skolformer ha av de sakkunniga föreslagits till

inplacering i 22 lönegraden, eller en lönegrad högre än folkskollärare i skolor med 39 veckors läsår. Detta förslag anser jag mig icke kunna tillstyrka. En sådan placering måste nämligen anses otillfredsställande särskilt med hänsyn till att folkskolläraren, vilket även de sakkunniga vitsordat, har det mer ansvarsfulla arbetet och utan tvivel också den större arbetsbördan. Även andra av mig i det föregående åberopade skäl göra en sådan placering olämplig. För egen del får jag förorda, att här avsedda lärare hänföras till 21 lönegraden. Att placera lärarna vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blinda och dövstumma i 22 och endast folkskolans lärare i 21 lönegraden anser jag icke böra ifrågakomma med hänsyn främst till att härigenom skulle skapas en lönegradsserie omfattande ej mindre än tre intilliggande lönegrader, vilket av olika skäl måste anses mindre lämpligt. Erinras må vidare, att de sakkunniga själva ursprungligen tänkt sig två lönegraders skillnad mellan hithörande lärare å ena sidan vid de allmänna läroverken och å andra sidan vid övriga skolformer, vilka lärarkategorier sålunda skulle ha placerats i lönegraden A 20 respektive A 18. Sedermera hade emellertid den mellanliggande lönegraden slopats och de sakkunniga ansett sig böra acceptera denna konsekvens av det förändrade lönesystemet.

Tillräckliga skäl för uppflyttning till 24 lönegraden, på sätt skolöverstyrelsen föreslagits, av läraren i musik vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodan anser jag icke föreligga.

Vad slutligen rör den hittills till vissa gymnastiklärare utgående ersättningen för arbetet med friluftsverksamheten finner jag det såväl av den förebragta utredningen som av vad remissmyndigheterna anfört klart framgå, att några skäl för att fortsättningsvis bibehålla gymnastiklärarna vid denna förmån icke föreligga. Jag anser därför, att denna särskilda ersättning icke längre bör utgå. Däremot anser jag mig kunna biträda de sakkunnigas förslag om viss kompensation för bortfallet av sagda förmån i form av nedsättning av undervisningsskyldigheten vid de skolformer där ersättningen hittills utgått.

I likhet med de sakkunniga och huvuddelen remissmyndigheter anser jag att övningslärarna i *hushållsgöromål*, *kvinnlig slöjd* samt *manlig slöjd* böra placeras i lägre löneställning än lärarna i teckning, musik och gymnastik. För förstnämnda tre lärarkategorier ha hittills vid de olika statliga och kommunala skolformerna, med undantag för seminarierna samt folkskolorna, tillämpats enhetliga lönegradsplaceringar. Lärarlönesakkunniga ha i sitt förslag till lönegradsplacering av dessa lärare frångått denna ordning och genomsnittligt placerat lärarna i hushållsgöromål i något högre löneställning än lärarna i manlig slöjd, vilka i sin tur erhållit en något förmånligare placering än lärarinnorna i kvinnlig slöjd. De i remissutlåtandena avgivna förslagen åter syfta genomgående till att få samtliga här avsedda tre lärarkategorier, eller åtminstone slöjdlärare och slöjdlärarinnor, jämställda i lönehänseende. För egen del är jag väl medveten om de stora svårigheter — förorsakade främst av de olika grunder för löneavvägningen, som hittills tillämpats vid å ena sidan de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna och å andra sidan folkskolorna — som mött de sakkunniga att vid uppgörandet av sitt förslag bibehålla hittillsvarande löneparitet.

Vad först rör lärarinnorna i hushållsgöromål har från vissa håll föreslagits, att dessa lärarinnor, såsom redan i viss mån skett, skola i lönehänseende jämställas med folkskollärarinnor och sålunda placeras i lönegrad Ca 21. På av de sakkunniga anförda skäl kan jag icke biträda detta förslag. Lärarlönesakkunniga ha såsom normallönegrad för skolkökslärarinnorna föreslagit lönegrad Ca 18. Även om denna löneställning ur vissa synpunkter kan förefalla väl låg ansluter jag mig på den av de sakkunniga anförda motive-

ringen till förslaget. Även i övrigt finner jag mig kunna förorda de av lärarlönesakkunniga föreslagna löneställningarna för lärarinnorna i hushållsgöromål, även om viss tvekan kan råda om huruvida tillräckliga motiv föreligga för att hänföra lärarinnorna vid statens skolköksseminarium till så hög löneställning som lönegrad Ca 25. Jag får härutinnan erinra om allmänna lönenämndens uttalande angående den föreslagna tjänsteförteckningens ojämna uppbyggnad.

Vad angår slöjdlärarinnorna må erinras, att löneställningen för dessa lärarinnor vid folkskolan i ett stort antal fall synes hava avvägrats under hänsynstagande till den för småskollärarinnorna gällande lönegradsplaceringen (Ca 13). I betraktande härav finner jag det uteslutet att högre löneställningar än de av de sakkunniga föreslagna fastställas för slöjdlärarinnorna.

Lärarlönesakkunniga ha föreslagit, att för placering i 16 lönegraden av lärarinnorna i kvinnlig slöjd vid folk- och fortsättningsskolorna skall, liksom av övriga slöjdlärarinnor, krävas genomgång av tvåårig seminarieutbildning. Härutöver föreslå de sakkunniga, med hänsyn till att vid de nämnda skolformerna finnes ett ej obetydligt antal slöjdlärarinnor med mindre omfattande utbildning, vissa övergångsbestämmelser i huvudsak innebärande, att lärarinna med mindre tillfredsställande kompetens skall placeras i Ca 13. Detta förslag har av Sveriges slöjdlärarinneförening tolkats så, att lärarinnor som genomgått slöjdlärarinneutbildning av tidigare gällande omfattning, 1 ¹/₂ eller 1 år, alltid skulle hänföras till den lägre lönegraden. Slöjdlärarinneföreningen synes emellertid icke ha beaktat ett av de sakkunniga föreslaget övergångsstadgande, att lärarinna med sådant avgångsbetyg från fackseminarium, som medför rätt till lönetsursberäkning, skall oavsett utbildningstidens längd vara behörig att söka och innehava ordinarie tjänst. Såsom framgår av de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente, skall sådan lärarinna placeras i lönegraden Ca 16. Jag anser mig för den skull kunna ansluta mig till de av de sakkunniga föreslagna övergångsbestämmelserna i detta hänseende.

Vad slutligen rör lärarna i manlig slöjd skulle möjligen, såsom de sakkunniga och även allmänna lönenämnden uttalat, avsaknaden av ordnad lärarutbildning eller några fastställda behörighetsvillkor kunna tala för ett uppskov med dessa lärares definitiva lönegradsplacering. Med hänsyn till önskemålet att snarast bringa fastare ordning i övningslärares anställnings- och avlöningsförhållanden anser jag mig emellertid icke böra förorda sådant uppskov, utan ansluter jag mig i denna del helt till sakkunnigförslaget, såväl i fråga om lönegradsplacering som i fråga om kompetensfordringar.

Vad rör lönegradsplaceringen av extra ordinarie övningslärare har departementschefen anfört följande.

De sakkunniga ha i princip föreslagit att de extra ordinarie övningslärarna skola placeras en lönegrad under normallönegraden för motsvarande ordinarie övningslärare. Då extra ordinarie lärartjänst i läroämne i allmänhet är placerad två lönegrader under motsvarande ordinarie tjänst, innebär sakkunnigförslaget, att övningslärarna i förevarande hänseende skola erhålla en något förmånligare ställning än övriga lärarkategorier. Detta har befunnits motiverat främst av den anledningen, att tillämpningen vid samtliga skolformer, på sätt de sakkunniga föreslagit, av den s. k. trettiondelsregeln för avlöningens beräkning komme att innebära en relativ försämring av avlöningsförmånerna för vissa extra ordinarie övningslärare.

Till belysning av detta spörsmål torde få erinras, att för närvarande vid bestämmande av avlöningen till ordinarie och extra ordinarie övningslärare vid tjänstgöring av annan omfattning än 30 veckotimmar tillämpas olika

regler vid de statliga och de högre kommunala skolorna. Vid de statliga skolorna tillämpas den s. k. treprocentregeln, enligt vilken lönen ökas eller minskas med tre procent för varje veckotimme, varmed undervisningen inom vissa gränser över- eller understiger 30 veckotimmar. Vid de högre kommunala skolorna tillämpas den s. k. trettiondelsregeln, enligt vilken lönen på motsvarande sätt ökas eller minskas med en trettiondel. Treprocentregeln är förmånligare än trettiondelsregeln vid timalt lägre än 30 men mindre förmånlig vid timalt utöver 30. De sakkunniga ha föreslagit, att i fortsättningen trettiondelsregeln skall tillämpas vid beräkning av extra ordinarie lärares avlöningsförmåner även vid de skolformer, där annan beräkningsgrund nu förekommer. Förslaget har främst motiverats av nödvändigheten av enhetliga grunder för lönernas beräkning vid de olika av lönereglerna berörda skolorna.

Då övervägande skäl synas tala för de sakkunnigas förslag rörande övergång till trettiondelsregeln för samtliga skolformer, anser jag mig kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag i fråga om de extra ordinarie övningslärares lönegradsplacering. Såsom en följd av den i det föregående förordade jämkningen i lönegradsplaceringen för ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik böra extra ordinarie lärare i dessa ämnen vid samtliga skolformer utom folk- och småskoleseminarier hänföras till lönegrad Ce 20.

Motionerna. I motionerna I: 289 och II: 443 framhålles, att den föreslagna placeringen i lönegrad 16 av lärare i kvinnlig slöjd vid bl. a. allmänna läroverk samt folk- och fortsättningsskolor innebär en sänkning med icke mindre än fyra lönegrader för de allmänna läroverkens del. Lärare i manlig slöjd vid nämnda skolformer hade föreslagits bli placerade i lönegrad 18 (vid lägre kompetens lönegrad 16). Ett stort antal myndigheter hade uttalat, att lärare i kvinnlig slöjd i lönehänseende borde likställas med lärare i manlig slöjd. I motionerna föreslås, att lärare i kvinnlig och manlig slöjd jämsställas i lönehänseende samt att de placeras i lönegrad 19. Såsom en övergångsform borde manlig slöjdlärare med lägre kompetens hänföras till 17 lönegraden.

I **motionerna I: 290 och II: 442** framhålles, att frågan om avvägningen av övningslärares löner principiellt kan delas i två spörsmål, nämligen *dels* avvägningen övningslärargrupperna emellan, *dels* avvägningen av lönerna för varje övningslärarkategori inom olika skolformer. Vad gäller relationen mellan de olika övningslärargruppernas löneförmåner innebär, framhålla motionärerna, Kungl. Maj:ts förslag, att tecknings-, musik- och gymnastiklärare jämsställas och erhålla den högsta löneställningen, att skolkökslärarinnor och manliga slöjdlärare intaga en mellanställning samt att kvinnliga slöjdlärarinnor erhålla den lägsta lönegradsplaceringen. Motionärerna anse det riktigt att i lönehänseende likställa de tre förstnämnda kategorierna av övningslärare. Däremot syntes det rimligt, att lärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd erhöle högre lönegradsplaceringar än vad i propositionen föreslagits. Motionärerna framhålla, att föreliggande förslag för sistnämnda lärarkategorier innebär lönegradssänkningar vid vissa skolformer. Motionärerna erinra om vad i anslutning härtill anförts i remissyttrandena samt anföra till stöd för en lönegradsupplýttning följande.

Vi anse en högre lönegradsplacering än den Kungl. Maj:t föreslagit vara motiverad för lärare i hushållsgöromål, som tjänstgöra vid bl. a. läroverk, mellanskolor och folk- och fortsättningsskolor. Sakligt sett synes en placering i lönegrad 21 vara starkt motiverad. Vi vilja i anslutning härtill framhålla, att en sådan löneställning väl överensstämmer med den differentiering med hänsyn till elevernas åldersstadium, som lagts till grund för Kungl. Maj:ts förslag. Om man bortser från enstaka, speciella undantagsfall, undervisa nämligen lärare i hushållsgöromål vid de här aktuella skolformerna icke tidigare än under elevernas sjunde skolår. Med hänsyn till den allmänna återhållsamhet beträffande löneförhöjningar, som under nuvarande ekonomiska läge är erfordrerlig, vilja vi emellertid inskränka oss till att föreslå placering i den närmast lägre lönegraden, 20.

Vi hålla före att starka rättvisekrav fordra, att lärare i kvinnlig och manlig slöjd jämställas i lönehänseende, och vi föreslå — i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag till lönegradsplacering för lärare i manlig slöjd med högre kompetens — att lärare i kvinnlig slöjd vid bl. a. allmänna läroverk samt folk- och fortsättningsskolor placeras i samma lönegrad.

Vad gäller frågan om avvägningen av löneförmånerna inom varje övningslärargrupp vid de olika skolformer, där lärarna tjänstgöra, erinra motionärerna om att Kungl. Maj:t för övningsämnena teckning, musik och gymnastik föreslagit en differentiering mellan å ena sidan fristående realskolor och högre kommunala skolor och å andra sidan bl. a. högre allmänna läroverk. Härom anföra motionärerna vidare i huvudsak följande.

Det synes oss icke sakligt motiverat att hänföra lärarna vid fristående realskolor och högre allmänna läroverk till skilda lönegrader bl. a. av skäl, som direkt kunna hänföras till undervisningens metodik och innehåll, samt av den anledningen, att de disciplinära svårigheterna torde vara större på realskolestadiet än i gymnasiets högre ringar. Särskilda olägenheter ur rekryteringssynpunkt synas också vara förenade med olika löneställningar för dessa övningslärare vid realskolor och högre läroverk. Då undervisningen i teckning, musik och gymnastik vid å ena sidan fristående realskolor och kommunala flickskolor och å andra sidan högre läroverk synes oss i stort sett lika krävande och fordra samma kompetens hos lärarna, vilja vi föreslå, att tecknings-, musik- och gymnastiklärare vid dessa skolformer likställas och placeras i lönegrad 23. Genom en sådan löneställning, vilken dessa lärare redan nu åtnjuta, erhålles också en ur löneteknisk synpunkt tillfredsställande lönegradsserie (21, 23 och 25).

I propositionen har i anledning av de föreslagna lönegradssänkningarna framhållits, att de därav berörda lärarna på grund av att de hittills ofta icke haft s. k. full tjänst i verkligheten komme att erhålla löneökningar trots de föreslagna lägre lönegradsplaceringarna. Det framgår emellertid av propositionen, att vid de högre skolformerna endast 41 % av lärarna väntas erhålla full tjänstgöring. Det synes oss på grund härav ovisst, huruvida det stora flertalet av dessa övningslärare i realiteten kommer att erhålla löneförbättringar. Man torde även böra taga hänsyn till att många av de lärare, som nu icke ha s. k. full tjänst, fått söka sig arbete på andra områden för att få ett tillskott till den inkomst de haft som lärare. Det är självklart, att de lärare, som efter genomförandet av förslagets organisatoriska åtgärder få en mera omfattande lärartjänst, helt eller delvis måste avstå från den extrainkomst de på detta sätt förskaffat sig. Då dessutom riktigheten av lärarlönesakkunnigas uttalande, att ett orsakssammanhang vid den tidigare behandlingen av övningslärarnas lönefråga förelegat mellan lönegradspla-

ceringarna och de låga timtalen å övningslärartjänsterna, synes osäker, torde det ligga närmast till hands att behandla frågan om lönegradsplaceringarna fristående i förhållande till frågan om kombinerad tjänstgöring.

I *motionerna I: 294 och II: 444* erinras, att Kungl. Maj:ts förslag till lönegradsplacering av lärarinnorna i hushållsgöromål i jämförelse med nuvarande lönegradsplaceringar innebär, att tjänsterna vid allmänna läroverk, kommunala och praktiska mellanskolor och högre folkskolor sänkas två lönegrader samt tjänsterna vid läroanstalter för blinda och dövstumma en lönegrad.

Motionärerna framhålla, att det av de yttranden, som avgivits över lärarlönesakkunnigas förslag, framgår att det förefinnes en utpräglad opinion för att lärarinna i hushållsgöromål icke bör ha lägre löneställning än folkskollärarinna, d. v. s. Ca 21. Motionärerna, som icke funnit en differentiering av ifrågavarande lärarinnors löneställning alltefter lärjungarnas åldersstadium vara lika motiverad, som då det gällde andra övningslärare, ha funnit Ca 21 vara en principiellt rättvis normallönegrad för skolkökslärarinnorna utom vid statens skolköksseminarium. Med hänsyn till det ekonomiska läget ha motionärerna emellertid endast yrkat inplacering av förevarande lärarinnor i 20 lönegraden. Till stöd för förslaget anföra motionärerna i övrigt i huvudsak följande.

Skolköksundervisningens stora betydelse torde ingen vilja bestrida. Undervisningen i hemmets skötsel, kostens rätta beskaffenhet samt individens och hemmets ekonomi är av sådan vikt för ungdomens allmänna inställning till hemarbetet och dess problem, att det icke kan anses på något sätt motiverat att avlöna utövarna av denna undervisning sämre än många andra lärare.

Arbetsmarknadsläget nödvändiggör att ett stort antal kvinnor måste jämsides med sitt yrkesarbete helt omhändertaga hemmets skötsel. Andra husmödrar, exempelvis lantbrukarhustrurna, ha att förutom själva hushållsarbetet även sköta yttre arbete.

Under nu rådande förhållanden, då betalad arbetskraft å hushållets område knappast kan uppbringas, ha särskilt dessa kategorier av husmödrar ofta en alltför stor arbetsbörda. Det är därför av behovet påkallat att något göres för att öka tillgången på hushållshjälp, och ett steg i den riktningen vore att det husliga arbetet förlänades en högre värdesättning ur social synpunkt än nu är fallet. Lönegradsplaceringen bör därför även ur denna synpunkt giva mera rättvisa åt den pedagogiska verksamheten för hemarbetets rationalisering och höjande.

Den återhållsamhet i fråga om löneökningar som under nuvarande förhållanden befunnits nödvändig bör icke utgöra hinder för en högre lönegradsplacering av lärarinnorna i hushållsgöromål, då dessa obestridligen tillhöra de i lönehänseende eftersatta grupper, vilka böra tillgodoses.

I *motionerna I: 309 och II: 473* har föreslagits, att manliga slöjdlärare med högre kompetens vid kvinnligt seminariums övningsskola, allmänna läroverk, högre kommunala skolor samt folk- och fortsättningskolor placeras i lönegrad Ca 19 och de med lägre kompetens i Ca 17.

Motionärerna framhålla bl. a., att allteftersom man kommit till större insikt om det manuella arbetets betydelse i skolans fostrande verksamhet har

detta medfört skärpta krav på slöjdlärarnas psykologiska och pedagogiska insikter. Emellertid hade bristen på ordnad slöjdlärarytbildning liksom hittills av fastställda kompetenskrav medfört att slöjdlärare genom deltagande i kurser, dels pedagogiska, dels av annan art, anordnade av skolmyndigheter eller av lärarnas egna organisationer, sökt komplettera sina kunskaper. Ett i motionerna angivet exempel gäve vid handen, att den utbildning, som nu stode slöjdlärarna till buds, togo en avsevärd tid i anspråk, varför ofta slöjdlärarna senare än andra lärare kunde påbörja sin verksamhet. Då därtill komme, att f. n. i de flesta fall åtskilliga år förflöte innan en slöjdlärare kunde erhålla en extra ordinarie eller ordinarie anställning, så komme många av dem vid pensionsålderns inträde i den situationen, att de på grund av otillräckligt antal tjänsteår ej erhöle full pension. Enligt motionärernas mening torde, med utgångspunkt från i propositionen föreslagna kompetenskrav, utbildningstidens längd såväl som ämnets betydelse för de ungas fostern vara av den vikt, att lönesättningen borde bli sådan, att denna lärarbana kunde draga till sig skickliga yrkesmän, vilka tillika visade intresse och fallenhet för barns och ungdoms undervisning och uppfostran. Motionärerna anse, att dessa synpunkter på rekryteringen till yrket bli svåra att tillgodose med tillämpning av den i propositionen föreslagna löneplaceringen.

I *motionen II: 441* ha motionärerna till stöd för sitt förslag om att ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blinda och dövstumma skola bibehållas i lönegrad Ca 23 till en början velat fästa uppmärksamheten på att även efter de organisatoriska åtgärdernas genomförande övningslärarna i vad avsåge möjligheten att erhålla ordinarie anställning komme att bli missgynnade vid jämförelse med ämneslärare och folkskollärare. Härför borde viss kompensation beredas övningslärarna.

Motionärerna ha vidare icke kunnat acceptera de sakkunnigas princip om differentiering av löneställningen alltefter elevernas åldersstadium och ha framhållit, att i vissa avseenden arbetet torde vara tyngre i bl. a. realskolorna än i gymnasiets högsta ringar. Motionärerna ha icke kunnat finna att några bärande skäl anförts att riksdagen skulle frångå tidigare beslut att likställighet skall råda beträffande lönegradsplacering i de olika läroverksformererna för tecknings-, musik- och gymnastiklärare.

Motionärerna ha framhållit, att nu ifrågavarande lärarkategorier vid realskolorna liksom vid högre allmänt läroverk komme att även i andra avseenden än genom sänkt lönegradsplacering få sina lönevillkor försämrade. Sålunda komme bl. a. ersättningen för övertimmar, som hittills beräknats efter samma proportion som för ordinarie tjänstgöring, att enligt förslaget bli ersatt med timlärararvode. Gymnastiklärarna komme därjämte att drabbas av minskad ersättning för handhavandet av friluftsverksamheten.

Motionärerna understryka de farhågor, som från många håll uttalats, att en avsevärt lägre lönenivå för realskolor och liknande komme att medföra svårigheter för erhållande av lärare med goda kvalifikationer i mindre orter och att dessa befattningar riskerade att i stor utsträckning bli passage-

tjänster. Därtill komme att de högre allmänna läroverkens tjänster huvudsakligen bleve reserverade för äldre lärare med många tjänstår. Det vore tvivel underkastat, om dessa skolor vore betjänta därav.

Genom en lönesänkning med två lönegrader drabbades också de extra ordinarie lärarna synnerligen ofördelaktigt. För dem med lågt timantal utgjorde placeringen endast en lönegrad under de ordinarie icke full kompensation för det ofördelaktiga i treprocentsregelns ersättande med trettiondelregelns. Motionärerna anse det därför vara naturligt, att de extra ordinarie lärarna i berörda övningsämnen placeras i lönegrad Ce 22.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, omfattar frågan om löneregleringen för övningslärare huvudsakligen två frågekomplex, nämligen å ena sidan spörsmål av organisatorisk art, sammanhängande med nödvändigheten av att förbättra övningslärarnas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden, å andra sidan spörsmål rörande inplacering i lönegrad av de olika av löneregleringen berörda övningslärarkategorierna.

I det föregående har utskottet redan haft anledning framhålla, att utskottet funnit ett genomförande av de sakkunnigas organisationsförslag komma att medföra en icke oväsentlig förbättring av övningslärarnas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden och därmed även av deras avlöningsförhållanden.

En förutsättning för att organisationsförslagen praktiskt skola kunna genomföras är emellertid, att för de av löneregleringen berörda lärargrupperna gälla samma avlöningsbestämmelser och största möjliga enhetlighet i fråga om lönegradsplaceringen. Förhållandena i sistnämnda hänseende äro för närvarande mycket skiftande vid de skolformer, som avses att omfattas av löneregleringen. Vad övningslärarnas lönegradsplacering beträffar äro enligt utskottets mening dessa lärare vid de statliga högre läroanstalterna och de högre kommunala skolorna vid jämförelse med andra lärarkategorier nu förhållandevis väl tillgodosedda, under det att löneställningen för vissa övningslärare vid folk- och fortsättningsskolan icke torde kunna anses tillfredsställande.

De av lärarlönesakkunniga förordade förslagen, till vilka departementschefen i allt väsentligt anslutit sig, innebära, att ökad enhetlighet på detta område skall ernås på så sätt, att det stora flertalet av de lägst avlönade lärarna erhålla en bättre löneställning — förutom genom förbättring i tjänstgöringsförhållandena — genom en förmånligare lönegradsplacering än tidigare, medan åter vissa av de nu bäst tillgodosedda lärargrupperna få vidkännas en relativ försämring av sina avlöningsförhållanden genom sänkning av lönegradsplaceringen. De sakkunniga ha emellertid förutsatt, att denna försämring i flertalet fall komme att kompenseras genom förbättrade anställnings- och tjänstgöringsförhållanden.

I vissa av de över lärarlönesakkunnigas förslag avgivna yttrandena ha emellertid uttalanden gjorts, som i princip innebära, att frågan om lönegradsplaceringen borde behandlas utan hänsynstagande till de förbättringar

i löneförhållandena, som följde av organisationsändringarna. De nu högst placerade övningslärarna borde för den skull, oberoende av den lönehöjning, som kunde följa med förbättringen i anställnings- och tjänstgöringsförhållandena, bibehållas vid nuvarande eller erhålla än högre lönegradsplacering och enhetligheten ernås icke genom lönegradssänkningar utan enbart genom en anpassning uppåt av löneställningen för de nu sämst tillgodosedda lärarna. Även i de i ämnet väckta motionerna ha vissa förslag av likartad innebörd framställts.

En genomgående tillämpning av ett dylikt tillvägagångssätt för uppnående av en nödvändig löneutjämning skulle enligt utskottets mening kunna medföra mindre önskvärda konsekvenser i form av dels ökade statsutgifter för övningslärarnas avlönande, dels ock krav på förhöjda löneställningar från andra lärarkategorier, främst vid de lägre statsunderstödda kommunala skolformerna.

Med hänsyn härtill anser utskottet, i likhet med lärarlönesakkunniga och departementschefen, att de två frågekomplexen — organisationsspörsmålet och lönegradsplaceringsfrågan — icke böra behandlas var för sig utan att de böra ses i ett sammanhang.

Utskottet anser alltså i likhet med departementschefen, att frågan om övningslärarnas lönegradsplacering bör upptagas till omprövning i hela dess vidd, oberoende av tidigare gällande placeringar. Utskottet finner det vidare ofrånkomligt, att en sådan omprövning kan leda till icke blott bibehållande eller höjning av gällande lönegradsplaceringar, utan även till lönegradssänkningar. Utskottet får emellertid härvid understryka vad departementschefen anfört rörande dessa lönegradssänkningars verkliga innebörd samt att ett genomförande av departementschefens förslag, trots sänkningarna, för det stora flertalet övningslärare kommer att innebära förbättringar såväl i fråga om anställnings- som avlöningsförhållanden. Utskottet får i detta sammanhang även framhålla, att enligt utskottets mening genom utfärdandet av vederbörliga övergångsbestämmelser torde böra tillses, att ordinarie övningslärare vid oförändrade tjänstgöringsförhållanden komma att bibehållas vid omedelbart före löneregleringens ikraftträdande åtnjuten löneinkomst av innehavd tjänst.

Utskottet får framhålla, att utskottet är ense med departementschefen därom, att förslaget om differentiering av övningslärarnas löneställning alltefter lärjungarnas åldersstadium är ägnat att ingiva viss tveksamhet.

I fråga om departementschefens detaljförslag rörande lönegradsplacering- en av de olika kategorierna ordinarie övningslärare får utskottet framhålla följande.

Vad först beträffar övningslärarna i *teckning, musik och gymnastik* anser utskottet i likhet med departementschefen, att dessa lärare fortfarande böra jämföras i lönehänseende, samt är ense med departementschefen om att övningslärare vid folkskolan icke rimligen böra placeras i högre lönegrad än folkskollärare.

De av departementschefen förordade lönegradsplaceringarna för ifrågavarande lärarkategorier hava synts utskottet väl avvägda, varför utskottet avstyrker bifall till de i motionerna I: 290 och II: 442 samt II: 441, såvitt nu är fråga, framställda yrkandena.

I anledning av vad departementschefen uttalat rörande löneställningen för läraren i musik vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas förutsätter utskottet att frågan huruvida denna tjänst skall anses vara övningslärartjänst eller icke särskilt prövas i samband med löne regleringens genomförande.

Vad angår den till gymnastiklärarna vid vissa skolformer nu utgående ersättningen för arbetet med friluftsverksamheten, finner utskottet liksom departementschefen skäl icke föreligga för ett bibehållande av denna förmån. Mot departementschefens förslag rörande viss kompensation för bortfallet av förmånen i form av nedsättning av undervisningsskyldigheten har utskottet icke funnit något att erinra.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att övningslärarna i *hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och manlig slöjd* böra placeras i lägre löneställning än lärarna i teckning, musik och gymnastik. Utskottet har sålunda icke funnit sig böra tillstyrka att lärarinnorna i hushållsgöromål, såsom från vissa håll ifrågasatts, hänföras till samma lönegrad som folkskollärarinnorna.

Såsom normallönegrad för lärarinnorna i *hushållsgöromål* har föreslagits 18 lönegraden. Även om denna löneställning, på sätt departementschefen framhållit, ur vissa synpunkter kan förefalla väl låg, har utskottet likväl med hänsyn till vad de sakkunniga i frågan anfört ansett sig böra biträda förslaget. Även i övrigt ansluter sig utskottet till departementschefens förslag i denna del och avstyrker alltså bifall till de i motionerna I: 290 och II: 442, I: 292 samt I: 294 och II: 444 gjorda yrkandena rörande skolkökslärarinnornas löneställning.

Utskottet har icke velat motsätta sig att normallönegraden för lärarna i *kvinnlig slöjd* fastställes till Ca 16.

Utskottet biträder även i övrigt de av departementschefen förordade löneställningarna för slöjdlärarinnorna och avstyrker de i motionerna I: 289 och II: 443 samt I: 290 och II: 442 gjorda yrkandena om högre löneställning för vissa grupper av dessa lärarinnor.

Vad departementschefen anfört rörande kompetenskrav m. m. för slöjdlärarinnor föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

För lärarna i *manlig slöjd* har departementschefen föreslagit två skilda normallönegrader, nämligen 18 lönegraden för lärare med högre och 16 lönegraden för lärare med lägre kompetens. Samtidigt ha av departementschefen föreslagits vissa behörighetskrav för inplacering i de olika lönegraderna.

Såsom lärarlönesakkunniga uttalat, försvåras lönegradsplaceringen av lärarna i manlig slöjd bland annat av den omständigheten, att det för närvarande icke finnes någon ordnad lärarutbildning för dessa lärare. De sak-

kunniga ha sålunda framhållit, att det visserligen funnes många slöjdlärare med en formellt och även reellt sett förhållandevis svag kompetens, men jämväl mycket väl kvalificerade dylika lärare. Utskottet anser sig böra fästa uppmärksamheten på de stora svårigheter, som dessa lärare i avsaknad av en ordnad lärarutbildning haft att bemästra för att förskaffa sig för undervisningsuppgiftens fullföljande lämplig kompetens. Utskottet vill i anslutning härtill framhålla nödvändigheten av att slöjdlärarnas utbildningsförhållanden snarast möjligt ordnas på ett tillfredsställande sätt. I avvaktn på att denna fråga upptages till övervägande anser sig utskottet icke kunna tillstyrka högre lönegradsplacering för slöjdlärarna än den departementschefen förordat. Utskottet avstyrker sålunda bifall till de i motionerna I: 289 och II: 443 samt I: 309 och II: 473 framställda förslagen om placering i 19 respektive 17 lönegraden av slöjdlärare med högre respektive lägre kompetens. Utskottet biträder, i likhet med departementschefen, vad lärarlönesakkunniga anfört och föreslagit rörande behörighetsvillkor m. m. för slöjdlärarna.

Vad slutligen angår principerna för lönegradsplaceringen av de *extra ordinarie lärarna* föranleder departementschefens härutinnan intagna ståndpunkt icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet avstyrker därför bifall till de i motionerna I: 290 och II: 442 samt II: 441 väckta förslagen om förmånligare lönegradsplacering än vad av departementschefen föreslagits.

Av en vid detta utlåtande fogad sammanställning framgår *dels* i förekommande fall den nuvarande löneställningen för de olika kategorierna övningslärare, varvid gällande lönegrader enligt löneplan A översatts till från och med den 1 juli 1947 gällande lönegradsnummer, *dels* lärarlönesakkunnigas och departementschefens förslag till lönegradsplacering för ordinarie övningslärare, *dels* ock de motionsvis framställda yrkandena i förevarande avseenden (*Bilaga*).

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 290 och II: 442 samt II: 441, såvitt nu är i fråga, godkänna vad departementschefen anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 290 och II: 442, såvitt nu är i fråga, I: 292 samt I: 294 och II: 444 godkänna vad departementschefen anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i hushållsgöromål;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 289 och II: 443 samt I: 290 och II: 442, såvitt nu är i fråga, godkänna vad departementschefen anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i kvinnlig slöjd;

d) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 289 och II: 443, såvitt nu är i fråga, samt I: 309 och II: 473 godkänna vad departementschefen anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i manlig slöjd;

e) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 290 och II: 442 samt II: 441, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört rörande lönegradsplaceringen av extra ordinarie övningslärare.

VI. Fortsättningsskolan.

De sakkunniga. Dessa ha, såsom närmare framgår av propositionen, s. 89—95, framlagt vissa förslag rörande organisationen av övningslärares tjänstgöring vid fortsättningsskolorna m. m., vilka förslag i princip örensstämma med vad som förordats beträffande övriga av löneregleringen berörda skolformer. Med hänsyn emellertid till att undervisningen i fortsättningsskolan är anordnad på annat sätt än vid övriga skolformer — i regel kurser på 6—8 veckor med undervisning varje vardag — ha dock vissa modifikationer av de allmänna bestämmelserna ansetts erforderliga.

Departementschefen har i huvudsak anslutit sig till vad de sakkunniga föreslagit. I fråga om undervisningsskyldigheten å extra ordinarie anställning har departementschefen, på av de sakkunniga närmare anförda skäl, ansett, att sådan anställning bör kunna beredas övningslärare vid fortsättningsskolan vid 720 undervisningstimmar, motsvarande 4 sexveckorskurser. — Ett av svenska skolkökslärarinnornas förening framfört förslag, att övningslärare vid fortsättningsskolan icke borde kunna åläggas undervisning utöver 1 080 timmar för redovisningsår, har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i förevarande sammanhang förordat.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad departementschefen anfört rörande fortsättningsskolan.

VII. Statsbidrag. Kostnadsberäkningar.

De sakkunniga. Dessa ha framhållit, att ett genomförande av de sakkunnigas förslag till anställnings- och avlöningsreglering för övningslärares i viss mån förutsätter en omläggning av statsbidragsreglerna beträffande folkskolan och fortsättningsskolan. Då emellertid enligt de sakkunnigas mening frågan om statsbidrag till övningslärares ej bör lösas separat,

ha de sakkunniga f. n. endast funnit sig kunna föreslå provisoriska bestämmelser i avvaktan på den allmänna översyn av statsbidragsbestämmelserna, som bör ske.

De sakkunniga föreslå, att statsbidraget till avlönande av övningslärare vid högre kommunala skolor, folkskolor och fortsättningsskolor tills vidare fastställles till 78 procent av avlöningskostnaderna, dvs. samma procenttal, som gäller för ämneslärare vid de förstnämnda skolorna. För folkskolornas del innebär detta, att statsbidraget till övningslärarna blir lägre än statsbidraget till folk- och småskollärare, såvitt gäller orter i låg ortsgrupp. Detta syntes emellertid vara lämpligare än fastställande av ett högre procenttal med därav följande större statsbidrag till övningslärare än till folk- och småskollärare på orter i hög ortsgrupp, dvs. de städer och de större samhällen, där särskilda övningslärare i första hand förekomma.

Enligt av lärarlönesakkunniga verkställda *kostnadsberäkningar* kommer löneregleringens genomförande att innebära *kostnadsökningar å tillhoppa 7,0 miljoner kronor* vid samtliga av regleringen omfattade skolformer. Av denna ökning skulle approximativt 0,4 milj. kr. belöpa å de statliga skolorna, 0,3 milj. kr. å de högre kommunala skolorna, 5,1 milj. kr. å folkskolan och 1,2 milj. kr. å fortsättningsskolan. Enligt beräkningarna kunna vidare de sammanlagda årliga avlöningskostnaderna för övningslärarna efter reformen uppskattas till ungefär 22,9 milj. kr. och statens andel därav till ungefär 19,1 milj. kr.

Departementschefen har biträtt de sakkunnigas förslag med avseende å statsbidragsreglerna.

Motionen I: 295. Till stöd för förslaget att statsbidrag till avlönande av övningslärare vid folk- och fortsättningsskolor provisoriskt fastställles till 85 procent av avlöningskostnaden, har framhållits bland annat, att den genomsnittliga statsbidragsprocenten för folkskolans lärarlöner uppginge till 87,8 procent.

Utskottet. Enligt vad utskottet under hand inhämtat torde inom en nära framtid en allmän översyn av bestämmelserna om statsbidrag till lärarlöner vid de högre kommunala skolorna samt folk- och småskolan komma till stånd. Utskottet hyser den principiella uppfattningen, att det icke är skäligt, att procentuellt mindre statsbidrag utgår för avlönande av övningslärarna än av folkskollärarna. I avvaktan på resultatet av nämnda utredning anser utskottet sig emellertid i likhet med departementschefen böra godtaga de av lärarlönesakkunniga föreslagna provisoriska bestämmelserna i fråga om statsbidrag till avlönande av övningslärare vid kommunala skolor och anser sig sålunda icke böra biträda det i motionen I: 295 gjorda yrkandet, att statsbidraget till avlönande av övningslärare vid folk- och fortsättningsskolor måtte provisoriskt fastställas till 85 procent av avlöningskostnaden.

De av lärarlönesakkunniga verkställda kostnadsberäkningarna för ett genomförande av löneregleringen ha icke föranlett något särskilt uttalande från utskottets sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 295 godkänna vad departementschefen i förevarande hänseenden anfört.

VIII. Provisoriska avlöningsbestämmelser för budgetåret 1948/49.

Propositionen. Övningslärarna ha icke blivit underkastade de år 1947 utfärdade avlöningsreglementena. Ehuru olika bestämmelser reglera övningslärarnas avlöningsförhållanden, åtnjuta i realiteten alla övningslärare vid statliga och högre kommunala skolor lön enligt den i civila avlöningsreglementet intagna löneplanen A eller därmed likalydande löneplan jämte rörligt tillägg (15 %) och kristillägg (24,4 %) därå. Enligt beslut vid 1947 års riksdag (prop. nr 1, bil. 2; r. skr. nr 56) utgår under innevarande budgetår jämväl provisoriskt lönetillägg till övningslärarna. Rörliga tilläggsförmåner utgå icke på det provisoriska lönetillägget.

Rörande provisoriska avlöningsbestämmelser för övningslärarna för nästa budgetår har departementschefen anfört och föreslagit följande.

I gemensamma skrifter den 8 december 1947 och den 28 januari 1948 ha *musiklärarnas riksförbund, slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund, svenska gymnastikläraresällskapet, svenska skolkökslärarinnornas förening, Sveriges slöjdläraryrkesförening* och *teckningslärarnas riksförbund* gjort framställningar i fråga om övningslärarnas löneförmåner under budgetåret 1948/49. I första hand har därvid hemställts om att övningslärarna måtte tillåtas övergå på 1947 års avlöningsreglementen. Sekundärt har hemställts om ändrade grunder för provisoriskt lönetillägg, syftande till att bättre än innevarande budgetårs grunder anpassa övningslärarnas löner till den allmänna lönenivån efter 1947 års lönereglering.

De belopp för provisoriskt lönetillägg åt övningslärare under innevarande budgetår, som av mig föreslogos i 1947 års statsverksproposition, bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor, voro avsedda att efter vissa schematiska grunder lämna dessa lärare en viss kompensation för att de icke blevo delaktiga av 1947 års lönereglering. Närmast på grund av den starka förskjutning mot högre ortsgrupper, som inträtt i och med den från och med den 1 juli 1947 gällande dyrortsgrupperingen för de befattningshavare, som äro underkastade 1947 års avlöningsreglementen, ha stora ojämnheter uppkommit mellan olika övningslärare i fråga om skillnaden mellan deras verkliga avlöning och den lön, de skulle ha erhållit därest de fått övergå å 1947 års avlöningsreglementen. Jag har med hänsyn till det anförda funnit skäl föreligga att föreslå ändrade grunder för bestämmandet av övningslärarnas avlöningsförmåner under nästkommande budgetår.

Av principiella skäl kan jag icke tillstyrka, att övningslärarna redan nu, före ikraftträdandet av löneregleringen för dessa lärare, medgivas övergå på 1947 års avlöningsreglementen. De böra därför även under nästa budgetår formellt kvarstå å nuvarande avlöningsbestämmelser.

I syfte att åstadkomma en utjämning av de olägenheter, som äro för handen med den nuvarande tilläggsregleringen, vill jag föreslå, att övningslärares lön under nästa budgetår skall utgå enligt den äldre ortsgrupp, som enligt nedanstående sammanställning motsvarar den nya ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort numera är hänförd.

Ny ortsgrupp	Motsvarande äldre ortsgrupp
1	C
2	D
3	F
4	G
5	I

Genom denna anordning komma övningslärarnas löner att bättre bli anpassade till det nya dyrortssystemet.

Den föreslagna anordningen med lön enligt ortsgrupp, som satts i relation till stationeringsortens ortsgrupp enligt nya systemet, innebär framför allt en utjämning av de angivna ojämnheter i kompensation mellan övningslärarna inbördes. Den innebär emellertid ej någon egentlig kompensation för 1947 års allmänna lönereglering med bortseende från den nya ortsgruppsindelningen. Utöver den föreslagna provisoriska avlöningsanordningen torde därför böra medgivas, att ett särskilt provisoriskt lönetillägg får utgå till övningslärare under budgetåret 1948/49. Med hänsyn till den anpassning till den nya dyrortsgrupperingen, som jag nyss föreslagit, synas de provisoriska lönetilläggen ej behöva uppdelas efter olika ortsgupper. Det synes skäligt, att lönetilläggen bestämmas till samma belopp i de olika löneklasserna, som för innevarande budgetår gälla för ortsgrupporna C—I, eller således:

Löneklass	Lönetillägg för månad, kronor
11 och lägre	75
12—20	85
21 och 22	95
23 och 24	105

Den på det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet belöpande kostnaden för provisoriskt lönetillägg torde liksom tidigare böra bestriktas av statsmedel i samma utsträckning som andra kontanta avlöningsförmåner åt de anställda. Statsverkets utgifter för det provisoriska lönetillägget under nästa budgetår komma på grund av ordningen för utbetalning av statsbidrag att belasta riksstaten för budgetåret 1949/50.

I anslutning härtill har departementschefen påpekat, att vid beräkningen av de föreslagna beloppen för provisoriskt lönetillägg hänsyn ej ansetts kunna tagas till den lönegradssänkning, som enligt departementschefens löneregleringsförslag skulle ske beträffande vissa tjänster. Med hänsyn härtill vore det möjligt, att lärare, som komme att beröras av sänkningen, erhöle högre sammanlagda avlöningsförmåner under budgetåret 1948/49 än därefter, om löneregleringen trädde i kraft vid ingången av budgetåret 1949/50. De olika spörsmål, som sammanhängde med övergången till den föreslagna löneregleringen, syntes framdeles få upptagas till övervägande vid dennas definitiva genomförande.

Utskottet anser sig i likhet med departementschefen icke böra ifrågasätta, att övningslärarna före ikraftträdandet av löneregleringen för dessa lärare medgivas övergå på 1947 års avlöningsreglementen eller de avlöningsregle-

menten, som kunna komma att fastställas fr. o. m. den 1 juli 1948. Utskottet tillstyrker de av departementschefen föreslagna anordningarna i syfte att åstadkomma en provisorisk förbättring av övningslärarnas avlöningsförhållanden för budgetåret 1948/49.

I anledning av vad departementschefen uttalat angående de spörsmål, som sammanhånga med övergången till den nya löneregleringen, får utskottet hänvisa till vad utskottet i det föregående i detta ämne anfört.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att en provisorisk förbättring av övningslärarnas avlöningsförhållanden må verkställas för budgetåret 1948/49 i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder och i enlighet med de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Stockholm den 18 juni 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Andrén, Heiding, Näström, fröken Osvald, herrar Ivar Persson och Bergh; samt

från a n d r a kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik, Malmberg i Skövde, Bergström, Rubbestad, Mårtensson, Wallentheim, Lindholm, Hoppe, Sefve, Persson i Vinberg och Birke.

Reservationer vid avd V. Lönegrader.

A. Beträffande ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik.

av herrar *Johan Bernhard Johansson, Pauli, Andrén*, fröken *Osvald*, herrar *Bergh, Malmberg* i Skövde, *Sefve* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka, att lärare i teckning, musik och gymnastik vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blinda och dövstumma placeras i 23 lönegraden och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande å s. 33, som börjar med orden »De av» och slutar med orden »framställda yrkandena» bort hava följande lydelse:

»Den av departementschefen föreslagna lönegradsplaceringen för ifrågasvarande kategori övningslärare vid folk- och småskoleseminarier, högre allmänt läroverk samt högre tekniskt läroverk ävensom vid folk- och fortsättningskolan har utskottet ansett väl avvägd. Utskottet har däremot icke funnit att vägande skäl förebragts för att, på sätt departementschefen föreslagit, differentiera löneställningen för lärare vid, å ena sidan, högre allmänna läroverk och, å andra sidan, fristående realskolor och högre kommunala skolor samt läroanstalterna för blinda och dövstumma. Enligt utskottets mening föreligga ej tillräckliga skäl att placera lärarna vid fristående realskolor i lägre lönegrad än dem, som äro anställda vid högre allmänna läroverk. Lärarna i särskilt gymnastik och teckning vid realskolorna ha många gånger en mer ansvarsfull och minst lika arbetskrävande uppgift som lärarna på motsvarande åldersstadium vid de högre läroverken. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra biträda de i motionerna I: 290 och II: 442 samt II: 441 framställda förslagen om att ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blinda och dövstumma placeras i 23 lönegraden eller samma lönegrad som hithörande lärare vid bl. a. de högre allmänna läroverken.»

dels ock moment a) i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 290 och II: 442 samt II: 441, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i teckning, musik och gymnastik;»

B. Beträffande ordinarie lärare i hushållsgöromål.

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Pauli, André*n, fröken *Osvald*, herrar *Bergh, Malmberg* i Skövde, *Sejve* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka, att skolkökslärarinnorna vid samtliga skolformer utom statens skolköksseminarium placeras i 20 lönegraden och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande å s. 33, som börjar med orden »Såsom normallönegrad» och slutar med orden »skolkökslärarinnornas löneställning» bort hava följande lydelse:

»Såsom normallönegrad för lärarinnorna i *hushållsgöromål* har föreslagits 18 lönegraden, i vilken lönegrad skulle placeras hithörande lärarinnor vid allmänna läroverk, kommunala och praktiska mellanskolor, högre folkskolor, läroanstalter för blinda och dövstumma samt vid folk- och fortsättningskolan. I enlighet med principen om differentiering av löneställningen alltefter elevernas åldersstadium har av departementschefen för lärarinna vid kvinnligt folkskoleseminarium, småskoleseminarium, kommunal flickskola och statens normalskola föreslagits en något högre löneställning, eller inplacering i 20 lönegraden. Med hänsyn främst till den långa utbildningsti-

den för skolkökslärarinnorna finner utskottet den föreslagna normallönegraden väl låg. Enligt utskottets mening hava bärande skäl icke anförts för att placera skolkökslärarinnorna vid huvuddelen av högre kommunala skolor och därmed jämställda utbildningsanstalter i lägre lönegrad än vid de kommunala flickskolorna. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka bifall till de i motionerna I: 290 och II: 442 samt I: 294 och II: 444 framförda förslagen, att skolkökslärarinnorna vid samtliga skolformer utom statens skolköksseminarium — där lärarinnorna i överensstämmelse med departementschefens förslag böra inplaceras i 25 lönegraden — hänföras till 20 lönegraden. Härigenom torde även det i motionen I: 292 framställda yrkandet få anses tillgodosett. Utskottet vill emellertid framhålla, att detta ställningstagande från utskottets sida icke innebär, att utskottet anslutit sig till den i vissa av de avgivna motionerna uttalade uppfattningen, att egentligen en placering i 21 lönegraden vore motiverad för sagda lärarinnor.»

dels ock moment b) i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 290 och II: 442, såvitt nu är i fråga, I: 292 samt I: 294 och II: 444 godkänna vad utskottet anförut rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i hushållsgöromål;»

2) av herrar *Oscar Olsson, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Bergström, Mårtensson, Wallentheim* och *Lindholm*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka, att skolkökslärarinnorna vid kommunala flickskolor placeras i 18 lönegraden och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande å s. 33, som börjar med orden »Såsom normallönegrad» och slutar med orden »skolkökslärarinnornas löneställning» bort hava följande lydelse:

»Såsom normallönegrad för lärarinnorna i *hushållsgöromål* har föreslagits 18 lönegraden, i vilken lönegrad skulle placeras hithörande lärarinnor vid allmänna läroverk, kommunala och praktiska mellanskolor, högre folkskolor, läroanstalter för blinda och dövstumma samt vid folk- och fortsättningskolan. I enlighet med principen om differentiering av löneställningen alltefter elevernas åldersstadium har för lärarinna vid kvinnligt folkskoleseminarium, småskoleseminarium, kommunal flickskola och statens normalskola föreslagits en något högre löneställning eller 20 lönegraden. Utskottet har icke funnit, att bärande skäl anförts för att hänföra skolkökslärarinnorna vid de kommunala flickskolorna till högre löneställning än vid övriga högre kommunala skolor samt de allmänna läroverken. Med hänsyn härtill får utskottet förorda, att här avsedda lärarinnor vid de kommunala flickskolorna placeras i 18 lönegraden. Då de kvinnliga folkskoleseminarierna samt småskoleseminarierna ha karaktär av lärarutbildningsanstalter och statens normalskola är övningsskola för statens skolköksseminarium, tillstyrker utskottet, att skolkökslärarinnorna vid dessa utbildningsanstal-

ter i överensstämmelse med departementschefens förslag placeras i 20 lönegraden. I övrigt biträder utskottet departementschefens förslag. Med vad utskottet sålunda förordat synes det i motionen I: 292 framställda yrkandet få anses tillgodosett. Utskottet avstyrker bifall till de i motionerna I: 290 och II: 442 samt I: 294 och II: 444 framställda förslagen rörande skolkökslärarinnornas lönegradsplacering.»

dels ock moment b) i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen I: 292 ävensom med avslag å motionerna I: 290 och II: 442, såvitt nu är i fråga, samt I: 294 och II: 444 godkänna vad utskottet anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i hushållsgöromål;»

C. Beträffande ordinarie lärare i kvinnlig slöjd.

1) av herrar *Oscar Olsson, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Bergström, Mårtensson, Wallentheim* och *Lindholm*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka, att slöjdlärarinnorna vid kommunala flickskolor placeras i 16 lönegraden och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande å s. 33. som börjar med orden »Utskottet biträder» och slutar med orden »dessa lärarinnor», bort hava följande lydelse:

»Då utskottet icke blivit övertygat om det berättigade i att, såsom av departementschefen föreslagits, placera slöjdlärarinnorna vid de kommunala flickskolorna i högre lönegrad än vid bl. a. övriga högre kommunala skolor, förordar utskottet, att slöjdlärarinnorna vid de kommunala flickskolorna hänföras till 16 lönegraden. I övrigt biträder utskottet departementschefens förslag och avstyrker alltså bifall till de i motionerna I: 289 och II: 443 samt I: 290 och II: 442 gjorda yrkandena om högre löneställning för vissa grupper slöjdlärarinnor.»

dels ock moment c) i utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»c) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 289 och II: 443 samt I: 290 och II: 442, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört rörande lönegradsplaceringen av ordinarie lärare i kvinnlig slöjd;»

2) av herr *Pauli*;

3) av fröken *Osvald*.

Översikt över gällande och föreslagna lönegradsplaceringar.

Tjänster	Nuläget	De sakkunniga	Departementschefen	M o t i o n e r				
				I: 289, II: 443	I: 290, II: 442	I: 294, II: 444	I: 309, II: 473	II: 441
<i>teckning, musik och gymnastik med lek och idrott</i>								
vid folk- och småskoleseminarierna.....	24	25	25	—	—	—	—	—
vid högre allmänt läroverk	23	23	23	—	—	—	—	—
vid högre tekniskt läroverk	—	23	23	—	—	—	—	—
vid fristående realskolor, högre kommunala skolor och läroanstalter för blinda och dövstumma	23	22	21	—	23	—	—	23
vid folk- och fortsättningskolan	—	22	21	—	—	—	—	—
<i>hushållsgöromål</i>								
vid statens skolköksseminarium	23	25	25	—	—	—	—	—
vid kvinnligt folkskoleseminarium, småskoleseminarium, kommunal flickskola och statens normalskola.....	20	20	20	—	—	20	—	—
vid allmänna läroverk, kommunala och praktiska mellanskolor och högre folkskolor	20	18	18	—	20	20	—	—
vid läroanstalter för blinda och dövstumma.....	19	18	18	—	20	20	—	—
vid folk- och fortsättningskolan	—	18	18	—	20	20	—	—
<i>kvinnlig slöjd</i>								
vid kvinnligt folkskoleseminarium, småskoleseminarium	22	23	23	—	—	—	—	—
vid statens skolköksseminarium	20	23	23	—	—	—	—	—
vid kommunal flickskola och statens normalskola.....	20	18	18	19	—	—	—	—
vid allmänna läroverk, kommunala och praktiska mellanskolor, högre folkskolor och manligt seminariums övningskola	20	16	16	19	18	—	—	—
vid läroanstalter för dövstumma	19	16	16	19	18	—	—	—
vid folk- och fortsättningskolan	—	16	16	19	18	—	—	—
<i>manlig slöjd</i>								
vid manligt folkskoleseminarium	22	23	23	—	—	—	—	—
vid kvinnligt seminariums övningskola, allmänna läroverk och högre kommunala skolor								
högre kompetens	20	18	18	19	—	—	19	—
lägre kompetens.....	20	16	16	17	—	—	17	—
vid folk- och fortsättningskolan								
högre kompetens	—	18	18	19	—	—	19	—
lägre kompetens	—	16	16	17	—	—	17	—